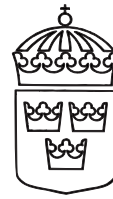

En ny rovdjursförvaltning

Regeringens proposition 2008/09:210

En ny rovdjursförvaltning

Prop.
2008/09:210

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 28 maj 2009

Fredrik Reinfeldt

Andreas Carlgren
(Miljödepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en förvaltning av rovdjuren som innebär att Naturvårdsverket får delegera beslut om licens- och skydds jakt till länsstyrelsen och att denna delegation ska vara baserad på rovdjursstammarnas utveckling i länet.

Regeringen föreslår att bestämmelserna om viltvårdsnämnder i 39 § jaktlagen (1987:259) ska upphöra att gälla. Regeringen redovisar sin avsikt att vid länsstyrelserna i stället inrätta viltförvaltningsdelegationer som också ersätter de nuvarande regionala rovdjursgrupperna. För samverkan mellan länen redovisar regeringen sin avsikt att dela in landets rovdjursförvaltning i tre rovdjursförvaltningsområden, att för varje område inrätta ett samverkansråd med uppgift att ta fram och samverka kring riktlinjer och principer för rovdjursförvaltningen och att Naturvårdsverket ska fastställa miniminivåer för rovdjursstammarna inom varje förvaltningsområde.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en tillfällig begränsning av vargstammens tillväxttakt och åtgärder för att stärka vargstammens genetiska status.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner mål för lodjurstammens utveckling i och utanför renskötselområdet vilka bl.a. innebär att antalet årliga föryngringar i landet kan variera ned till 250, vilket motsvarar cirka 1 250 individer.

I propositionen redovisar regeringen pågående och planerade insatser för ökad och lättillgänglig information om rovdjuren i syfte att underlätta förutsättningarna för samexistens mellan rovdjur och människor. Reger-

ingen redovisar också sin syn på behovet att tydligare prioritera förebyggande av viltskador.

I fråga om jakt redovisar regeringen sin uppfattning att jakt efter björn och lo som huvudregel bör utformas som licensjakt, att jakten efter varg och järv bör vara i form av skyddsjakt, men att licensjakt också bör kunna ske samt att all jakt måste ske under noggrant kontrollerade förhållanden. Vidare redovisar regeringen sin avsikt att begränsa möjligheterna att ansöka om skyddsjakt till dem som riskerar att drabbas av en skada samt att inte ändra reglerna om rätt att döda rovdjur för att skydda tamdjur. Enligt regeringens mening bör illegal jakt motverkas genom bl.a. ökad delaktighet i rovdjursförvaltningen. I propositionen föreslås inte någon ändring i de straffbestämmelser som rör jakt, men regeringen avser att återkomma till den frågan i ett annat sammanhang liksom till frågan om en översyn av jaktlagstiftningen. Regeringen redovisar också sin avsikt att tillåta den som på lagligt sätt har fällt ett rovdjur att behålla eller få tillbaka det fällda viltet.

Regeringen redovisar också planerade åtgärder för att i skogsbruket öka hänsynen till boträd för kungsörn.

Regeringen redovisar också planerade åtgärder för en samordning av inventering och övervakning av rovdjursbestånden samt för sådan forskning som kan läggas till grund för ett ersättningssystem för rovdjursrivna renar och för en djupare förståelse för rovdjurspolitiken.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259).....	6
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Politikens inriktning och mål	8
5	Utvärdering av etappmål m.m.....	12
6	Internationella åtaganden	12
6.1	EG:s två naturvårdsdirektiv	12
6.1.1	Art- och habitatdirektivet.....	13
6.1.2	Fågeldirektivet.....	14
6.2	Europeiska kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå.....	15
6.3	Konventionen om biologisk mångfald (CBD).....	16
6.4	Bernkonventionen	16
6.5	CITES.....	17
7	De nationella miljökvalitetsmålen.....	17
8	Rovdjursstammarnas utveckling	18
9	Gynnsam bevarandestatus för rovdjur.....	20
10	Internationell samverkan.....	21
11	Ökat regionalt ansvar för förvaltningen av rovdjuren	22
11.1	Delegation till länsstyrelserna	22
11.2	Viltförvaltningsdelegationer.....	25
11.3	Rovdjursförvaltningsområden	26
11.4	Rovdjursakutgrupper	28
12	Miniminivåer för björn och lodjur	29
12.1	Regionala miniminivåer	29
12.2	Miniminivå för björn	29
12.3	Miniminivå för lodjur.....	30
13	Vargstammens utveckling.....	31
14	Förstärkt hänsyn till kungsörn.....	34
15	Information och rovdjursturism	35
16	Viltskador och ersättningssystemet.....	37
16.1	Gällande ersättningssystem	37
16.2	Överväganden om ett ändrat ersättningssystem.....	38
17	Jakt.....	43
17.1	Gällande rätt	43
17.2	Hittills gällande rovdjurspolitik i fråga om jakt	45
17.3	Beteckningarna ”licensjakt” och ”skyddsjakt”	46
17.4	Jakt efter stora rovdjur.....	47

17.5	Rätt att ansöka om och överklaga beslut om jakt m.m.	53	Prop. 2008/09:210
17.6	Skyddsjakt på enskilda initiativ.....	54	
17.7	Illegal jakt	56	
17.8	Rätt att behålla fällt vilt.....	58	
17.9	Översyn av jaktlagstiftningen	59	
18	Inventeringar.....	59	
19	Forskning.....	64	
20	Konsekvenser.....	66	
21	Författningskommentar.....	69	
Bilaga 1	Remissinstanserna – Rovdjursutredningens slutbetänkande	70	
Bilaga 2	Remissinstanserna – Naturvårdsverkets tre regeringsuppdrag	71	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 maj 2009.....	72	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

dels antar regeringens förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259),
dels godkänner regeringens förslag till en regionaliserad rovdjursförvaltning (avsnitt 11.1),

dels godkänner regeringens förslag till mål för lodjursstammens utveckling (avsnitt 12.3),

dels godkänner regeringens förslag till mål för vargstammens utveckling (avsnitt 13).

2 Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 39 § jaktlagen (1987:259)¹ ska upphöra att gälla vid utgången av 2009.

¹ Senaste lydelse av 39 § 2000:539.

3 Ärendet och dess beredning

Efter regeringens förslag i propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) antog riksdagen den 29 mars 2001 den rovdjurspolitik som gäller i dag (bet. 2000/01:MJU9, rskr. 2000/01:174). Det övergripande målet med politiken är att Sverige ska ta ansvar för att björn, varg, järv, lodjur och kungsörn finns i ett så stort antal att de långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och att arterna kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Liksom för de 16 nationella miljökvalitetsmålen ska målet nås inom en generation. Riksdagen fastställde miniminivåer för de arter som hade uppnått sådana individantal att de bedömdes som åtminstone kortsiktigt livskraftiga. Detta gäller björn, lodjur och kungsörn. För arter som inte hade nått sådana nivåer att deras överlevnad kunde anses säkrad i ett längre perspektiv, dvs. varg och järv, angavs etappmål i stället för miniminivåer. När etappmålet är nått ska en förnyad bedömning göras av artens utveckling och den framtida förvaltningen av arten.

I samband med propositionen beslutades också om delegation av vissa skyddsjaksbeslut till länsstyrelserna, om villkor för skyddsjakt enligt 28 § jaktförordningen (1987:905), om bidrag och ersättningar för skador på renar samt om länsstyrelsernas ansvar för rovdjursinventeringen.

För att utreda frågan om rovdjursstammarnas utveckling samt frågor som rör uppfyllandet av målen i en sammanhållen rovdjurspolitik bemyndigade regeringen den dåvarande chefen för Miljödepartementet att tillkalla en särskild utredare. Utredningens uppdrag var att beskriva hur landets stammar av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn utvecklats sedan riksdagens beslut om en sammanhållen rovdjurspolitik. I uppdraget ingick vidare att beskriva politikens effekter samt hur målen uppfyllts. Uppdraget skulle genomföras med beaktande av EG-rätten och i dialog med företrädare för myndigheter, organisationer och intressegrupper (dir. 2006:7). Med stöd av bemyndigandet förordnades en särskild utredare. Utredningen tog namnet Rovdjuren och deras förvaltning men kallas Rovdjursutredningen i denna proposition. Under sensommaren 2006 fick utredningen ett tilläggsdirektiv som innebar att uppdraget skulle slutredovisas senast den 1 december 2007 (dir. 2006:93). Utredningen överlämnade i december 2007 betänkandet *Rovdjuren och deras förvaltning* (SOU 2007:89). Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. Remissvaren och en sammanställning av svaren finns tillgängliga i Miljödepartementet (dnr M2007/5207/Na).

Den 9 oktober 2008 beslutade regeringen att ge Naturvårdsverket i uppdrag att, efter samråd med berörda myndigheter och organisationer, ta fram ett förslag till hur ett ökat regionalt ansvar och lokal delaktighet i förvaltningen av rovdjursstammarna bör organiseras (dnr M2008/3731/Na). I uppdraget ingick att utforma ett förslag till en särskild förordning om förvaltning av de stora rovdjuren och som bl.a. skulle omfatta förhållandet mellan regionala mål, förvaltningsplaner, nationella mål och internationella åtaganden. Enligt uppdraget skulle förordningen reglera ansvarsfördelningen mellan den nationella och den regionala nivån, hur utvärdering och uppföljning av mål och arbetsmetoder ska ske samt bered-

ning och samrådsformer. I uppdraget ingick även att närmare analysera om befintliga inventeringsmetoder och databaser är de mest ändamålsenliga för att få fram uppgifter som uppfyller de krav som en ökad regionalisering av förvaltningen kan medföra. Vidare ingick att analysera eventuella behov av ändringar i andra författningar till följd av den föreslagna förordningen. Slutligen ingick att göra en analys av om genomförandet av en ändrad förvaltning bör ske fullt ut, i etapper artvis eller som försöksprojekt inom något eller några län. En analys av kostnader för förslagen skulle redovisas. I analysen skulle ingå att redovisa hur man har använt den förstärkning av förvaltningsmedel som från och med 2007 har tilldelats länsstyrelserna för rovdjursförvaltning.

Under december 2008 meddelade Naturvårdsverket, i ett pressmeddelande, bedömningen att etappmålen för antalet föryngringar för varg och järv (20 respektive 90 föryngringar per år) hade nåtts. Regeringen gav därför Naturvårdsverket två kompletterande uppdrag den 19 december 2008. Det ena innebar att Naturvårdsverket, efter samråd med berörda myndigheter och organisationer, skulle utreda hur en förvaltning av järv- och vargstammarna genom en begränsad jakt förutom skydds jakt kan genomföras (dnr M2008/4820/Na). Det andra uppdraget innebar att Naturvårdsverket, efter samråd med berörda myndigheter, institutioner och organisationer, skulle föreslå lämpliga åtgärder för att inleda arbetet med att stärka vargens genetiska situation (dnr M2008/4819/Na). Naturvårdsverket skulle föreslå åtgärder som kan få effekt såväl på kort sikt som på lång sikt. Uppdragen redovisades den 18 februari 2009 och har remissbehandlats. Miljödepartementet har även arrangerat ett remissmöte den 20 mars 2009. I akten finns en bandad ljudupptagning från remissmötet. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Slutligen har överläggningar hållits med olika intresseorganisationer.

Lagrådet

Lagrådets hörande skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet.

4 Politikens inriktning och mål

Sverige ska ha livskraftiga stammar av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn och varje art ska finnas inom artens naturliga utbredningsområde. En trovärdig rovdjurspolitik kräver även åtgärder som ökar acceptansen för rovdjuret och stärker förtroendet för rovdjurspolitiken.

Sverige är ett av de länder i Europa där rovdjursstammarna på senare år har haft den starkaste tillväxten. Utbredningen av björn och varg har varit särskilt märkbar. Tillväxten, särskilt av varg, har inneburit konflikter med människor, i synnerhet tamdjursägare i mellersta Sverige där det är tätast mellan vargreviren. För de andra rovdjursarterna finns liknande konflikter, främst inom renskötselområdet. Ökningen av rovdjurens antal i kombination med bristande medborgarinflytande i den tidigare rovdjurspolitiken har skapat bristande förtroende för politiken och förvaltningen.

Rovdjursutredningens betänkande är mycket omfattande och behandlar frågor och problemställningar som berör och engagerar många människor. En frågeställning som utredningen har tagit upp är om ansvaret för förvaltningen av rovdjuren i högre utsträckning än i dag skulle kunna ske på regional nivå med större möjligheter till lokal delaktighet. Flertalet remissinstanser har förklarat sig positiva till en ökad regionalisering. Av betänkandet framgår dock inte hur en modell för en regionalisering ska utvecklas bl.a. när det gäller regionala mål och förvaltningsplaner i förhållande till nationella mål och internationella åtaganden.

I denna proposition föreslår regeringen en rovdjurspolitik som tar hänsyn till såväl naturvårdsintressen som intressen från djurägare och andra berörda i områden med rovdjur. Regeringen förstärkte redan 2007 möjligheterna för tamdjursägare att freda sina djur från rovdjursangrepp. Reglerna var inledningsvis tidsbegränsade men efter en utvärdering har förändringen gjorts bestående genom ändringar i jaktförordningen (1987:905).

En ny trovärdig rovdjurspolitik måste ta hänsyn till människor som bor i områden med tät förekomst av rovdjur. De boende behöver ges större möjligheter att ta ansvar för rovdjurspolitiken. Ansvaret för att säkerställa de nationella målen för livskraftiga stammar behöver tas nationellt, men ansvaret för förvaltningen bör i allt större utsträckning ske regionalt och med lokalt inflytande. En sådan förvaltning stärker möjligheterna till samexistens mellan människor och rovdjur.

Regeringen föreslår även åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för livskraftiga rovdjursstammar.

Ett ökat regionalt ansvar för förvaltningen av rovdjuren

Vägen till bättre samexistens mellan människor och rovdjur börjar i beslut om förvaltningen av rovdjursstammarna. Ett regionaliserat ansvar med lokalt inflytande och med möjlighet att ansvara för rovdjursstammarnas utveckling är avgörande verktyg för att nå ett brett stöd för rovdjurspolitiken och för att skapa långsiktigt goda förutsättningar för samexistens mellan människor och rovdjur. Beslut om förvaltningen ska även i fortsättningen ske på ett ansvarsfullt sätt, men besluten bör i högre grad än hittills fattas närmare de människor som lever i rovdjurens närhet. Detta är också en viktig del i de riktlinjer om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå som Europeiska kommissionen fastställde under 2008.

Länsstyrelserna har redan i dag ett långtgående ansvar för rovdjursförvaltningen. Länsstyrelserna ansvarar bl.a. för rovdjursinventeringarna och vissa beslut om skydds jakt efter björn och lodjur. Länsstyrelserna utför även besiktningar inför beslut om eventuell ersättning vid skada.

Länsstyrelserna bör få ett utvidgat ansvar för förvaltningen av rovdjuren. Därför bör Naturvårdsverket få delegera till länsstyrelsen att fatta beslut om licensjakt och skydds jakt efter björn, varg, järv och lodjur. En sådan delegation av beslutsmakten bör gälla samtliga beslut om licensjakt och skydds jakt efter arter som förekommer i antal som överstiger de nationella miniminivåerna. För de arter där stammen understiger den fastställda miniminivån eller där en sådan nivå saknas – vilket i dag gäller för varg och järv – bör Naturvårdsverket huvudsakligen delegera beslutanderätten om skydds jakt. För att Naturvårdsverket ska få delegera

rätten att fatta beslut om skydds- och licensjakt, bör det krävas att det i det aktuella länet finns en reproducerande fast stam av arten.

För att öka det regionala ansvaret och det lokala inflytandet bör det vid varje länsstyrelse inrättas en viltförvaltningsdelegation med rätt att fatta beslut om rovdjuren. Viltförvaltningsdelegationen bör vara sammansatt av representanter från olika samhällsintressen. Befogenheter, sammansättning och arbetsuppgifter för viltförvaltningsdelegationerna bör regleras i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Sverige bör delas in i tre rovdjursförvaltningsområden som avspeglar de skilda förutsättningarna i rovdjursförvaltningen. Länsstyrelsernas beslut om inventeringsverksamhet samt förvaltning och jakt bör samordnas mellan länen i rovdjursförvaltningsområdena. Naturvårdsverket bör ha det övergripande ansvaret för att fastställa de nationella nivåerna och fördelningen på länen. Vidare bör Naturvårdsverket följa och varje år utvärdera länsstyrelsernas arbete med att förvalta rovdjursstammarna.

För att möta de olika samhällsintressena i rovdjursförvaltningen är det angeläget med såväl juridisk och biologisk som samhällsvetenskaplig kompetens hos myndigheterna. I enlighet med budgetpropositionen för 2009 kommer länsstyrelserna under 2009–2011 att få extra medel för kompetenshöjande åtgärder till följd av en regionaliserad förvaltning.

Åtgärder för en livskraftig vargstam

Från att vargen varit i det närmaste utrotad i Sverige har vargstammens tillväxt varit upp mot 15 procent per år. När riksdagen fattade beslut om det etappmålet för varg fanns det cirka 80 vargar i Sverige. I december 2008 bekräftade Naturvårdsverket att etappmålet på 20 föryngringar har nåtts. Naturvårdsverket konstaterade att det då fanns minst 200 vargar.

Tillväxten har dock skett från en ytterst smal genetisk bas på några få individer. Den genetiska situationen för vargstammen är mycket problematisk. Endast en varg har på senare tid vandrat in och etablerat sig utanför renskötselområdet. Den skandinaviska vargstammen uppvisar en varierande grad av inavelsdefekter och även om antalet vargar ökar så är vargstammen inte långsiktigt säkrad.

För att få en långsiktigt livskraftig vargstam är en förbättring av stammens genetiska status mer angelägen än en fortsatt tillväxt på smal genetisk bas. Regeringen föreslår därför i denna proposition en förlängning av nuvarande etappmål kompletterat med kraftfulla åtgärder för en långsiktigt livskraftig vargstam. Vargstammens tillväxt begränsas under tiden fram till dess att konsekvenserna av vargstammens utveckling i Sverige och bedömningen av stammens bevarandestatus, inklusive resultatet av de inledande åtgärderna för stärkt genetik, har utvärderats och redovisats. Detta kombineras med åtgärder för att förbättra vargstammens genetiska status. De åtgärder som regeringen främst avser att genomföra är att under de närmsta fem åren underlätta för naturligt invandrade vargar att förflytta sig från renskötselområdet till den vargpopulation som finns i Mellansverige. Vidare avser regeringen att skapa förutsättningar för flytt av naturligt invandrade vargar till området söder om renskötselområdet. Slutligen kommer även vargar med östligt ursprung, opåverkade av inavel att föras in i landet. Sammanlagt ska högst 20 vargar införlivas i den svenska vargpopulationen genom dessa åtgärder fram till och med 2014.

Vargstammen bör hållas på en nivå som långsiktigt skapar en större acceptans för vargen i vår fauna. Naturvårdsverkets delegationsbeslut ska ta hänsyn till naturliga variationer, exempelvis att antalet föryngringar varierar från år till år, och därmed utgå från en populationsstorlek som inte överstiger 210 vargar i Sverige.

Den svenska vargstammens tillväxttakt ska hållas på en lägre nivå genom beslut om begränsad licensjakt kompletterad med skyddsjakt efter skadegörande individer. Jakt bör vara möjlig redan under vintersäsongen 2010. För att åtgärderna för en förbättrad genetisk situation i vargstammen ska bli framgångsrika, bör licensjakt inte få förekomma efter genetiskt värdefulla vargar och deras avkomma.

Utgångspunkten för bedömningarna av jakten bör överensstämma med de riktlinjer för förvaltning av rovdjur på populationsnivå som Europeiska kommissionen fastställde under 2008. Jaktens negativa effekter på vargstammens tillväxttakt motverkas genom att regeringen samtidigt vidtar aktiva åtgärder för att stärka stammens genetiska livskraft.

Det är viktigt att vargen tillåts sprida sig i landet för att minska koncentrationen i de mellersta delarna av Sverige där det i dag finns flest vargrevir. Målet för vargstammens utbredning i landet bör även i fortsättningen vara begränsad till områden utanför renskötselns åretruntmarker. Enstaka invandrande vargar bör accepteras inom renskötselområdet under en period under förutsättning att de inte etablerar sig där och bildar revir.

Förvaltningen av lodjursstammen

Rennäringen är den areella näring som drabbas hårdast av rovdjurens närvaro. I dag är det lodjur som orsakar de sammantaget största skadorna. Rovdjursförekomsten inom renskötselområdet bör därför begränsas. Regeringen avser därför att ge Sametinget, efter samråd med Naturvårdsverket, i uppdrag att utreda och föreslå toleransnivåer av rovdjur för rennäringen som helhet.

Sedan riksdagen fastställde miniminivån om 300 föryngringar per år av lodjur har antalet föryngringar varierat och antalet har legat under 300 föryngringar varje år med undantag för 2008. Lodjursstammen har expanderat både i mellersta Sverige och inom renskötselområdet, men inte i samma utsträckning i södra Sverige. Ökningen av lodjur i mellersta Sverige tillsammans med ökningen av antalet vargar medför en konkurrens mellan arterna om tillgången på föda eftersom antalet bytesdjur inte har ökat i samma takt som stammarna av varg och lodjur.

Mot bakgrund av att regeringen under några år avser att genomföra kraftfulla åtgärder för att stärka vargstammens genetiska situation, är det regeringens bedömning att Sverige kortsiktigt inte kan hysa en lodjursstam som motsvarar 300 årliga föryngringar huvudsakligen söder om renskötselområdet och med merparten av lodjursstammen i mellersta Sverige. En sådan storlek på lodjursstammen skulle medföra problem för rovdjursstammarnas utveckling. Lodjursstammen har kommit långt mot målet om en livskraftig stam. Utan att artens bevarandestatus långsiktigt påverkas kan därför antalet årliga föryngringar, huvudsakligen utanför renskötselområdet, tillåtas ligga under 300 föryngringar, motsvarande 1 500 individer, fram till dess att utvärderingen av etappmålen m.m. är

behandlad. Antalet föryngringar bör dock inte understiga 250, motsvarande totalt 1 250 individer, och det är angeläget att spridningen av lodjuren fortsätter i södra Sverige.

5 Utvärdering av etappmål m.m.

Enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen om sammanhållen rovdjurspolitik ska en utvärdering ske när etappmålen har nåtts genom en grundlig genomgång av konsekvenserna av vargförekomsten. En förnyad målbedömning behöver göras för arten.

Naturvårdsverket redovisade i december 2008 att etappmålen för såväl varg (20 föryngringar per år) som järv (90 föryngringar per år) bedömdes ha nåtts. Regeringen påbörjar nu en utvärdering av varg- och järvstammarnas utveckling mot en nivå där arternas fortsatta existens i Sverige kan anses långsiktigt säkrad. Det innebär också att en förnyad målbedömning behöver göras för arterna.

Utvärderingen ska genomföras med en bred sammansättning av företrädare för olika samhällsintressen. I uppdraget ska ingå att göra en analys av gynnsam bevarandestatus enligt de riktlinjer som Europeiska kommissionen har antagit om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå (se avsnitt 6.2).

Mot bakgrund av att björnstammen har vuxit i de områden som lodjuren förekommer i och det faktum att antalet vargar i mellersta Sverige ökat, ska den samlade rovdjursförekomsten och predationstrycket utvärderas i syfte att formulera målnivåer för samtliga arter i förhållande till bedömningarna om bevarandestatus och i förhållande till rovdjurens funktion och roll i ett ekosystemperspektiv. Vidare bör det analyseras om målnivåerna ska sättas utifrån antalet årliga föryngringar eller utifrån antalet individer av en art. En utvärdering av detta slag har mycket stor betydelse för den fortsatta utvecklingen av rovdjurspolitiken och för den förutsägbarhet i rovdjurspolitiken som efterfrågas.

Utvärderingen ska även behandla de initiativ som regeringen nu tar för att stärka vargstammens genetiska status och bedöma om de är tillräckliga. Utvärderingen ska överlämnas till regeringen senast den 1 juli 2012.

6 Internationella åtaganden

Sveriges internationella åtaganden utgör ramarna för de åtgärder som genomförs för arternas bevarande i Sverige och för förvaltningen av våra rovdjur. Här redovisas huvuddragen i de internationella åtaganden som inverkar på förvaltningen av rovdjursstammarna.

6.1 EG:s två naturvårdsdirektiv

EU:s medlemsstater ska enligt fågeldirektivet, dvs. rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar (EGT L 103,

25.4.1979, s. 1, Celex 31979L0409), senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/102/EG (EUT L 323, 3.12.2008, s. 31, Celex 32008L0102) samt art- och habitatdirektivet, dvs. rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EGT L 206, 22.7.1992, s. 7, Celex 31992L0043), senast ändrat genom rådets direktiv 2006/105/EG (EUT L 363, 20.12.2006, s. 368, Celex 32006L0105) utse områden som syftar till att värna arter och livsmiljöer som är av gemensamt intresse för EU-länderna. Dessa områden bildar ett ekologiskt nätverk, Natura 2000. Dessa två direktiv har sina rötter i internationella överenskommelser och de utgör grunden för EU:s naturvårdspolitik.

6.1.1 Art- och habitatdirektivet

Art- och habitatdirektivet har till syfte att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom att bevara livsmiljöer och vilda djur och växter (artikel 2). Åtgärder som vidtas enligt direktivet ska syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus. Åtgärderna ska ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag.

Uttrycket ”gynnsam bevarandestatus” är centralt i direktivet. En bedömning av om det är möjligt att göra undantag från artskyddet utgår från hur åtgärden påverkar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos de skyddade arterna. I bilagor till direktivet är de skyddade arterna listade. Dessa arter ska uppnå och bibehålla en gynnsam bevarandestatus. Direktivet skiljer mellan dels de arter som finns upptagna i bilaga 4, vilka kräver ett strikt skydd enligt artiklarna 12 och 13, dels de arter som finns upptagna i bilaga 5 och där kontroll och utnyttjande regleras i artiklarna 14 och 15.

Bevarandestatusen anses ”gynnsam” när den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av dess livsmiljö, när artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid och när det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt. Varje medlemsland inom EU ska välja ut områden med utgångspunkt i de listor över livsmiljöer och arter som finns i bilagor till art- och habitat- och fågeldirektiven. Varje medlemsland ska också bidra med områden i proportion till hur stor andel landet har av livsmiljön eller arten samt med så mycket som behövs för att bevara den långsiktigt. Områdena bildar tillsammans nätverket Natura 2000, där alla EU-länder är skyldiga att vidta åtgärder för att uppnå och bevara gynnsam bevarandestatus för de arter och naturtyper som omfattas av nätverket.

Björn, varg och lodjur tillsammans med ytterligare 50 svenska djurarter finns upptagna i art- och habitatdirektivets bilaga 4 och kräver därmed särskilt skydd. Av direkt praktisk betydelse för Sveriges möjligheter att utforma rovdjurspolitiken är artiklarna 12–16 i art- och habitatdirektivet som reglerar frågan om artskydd. Enligt artikel 12.1 får de strikt skyddade arterna inte avsiktligt fångas eller dödas. De får inte heller avsiktligt störas, särskilt under parnings-, uppfödning-, övervintrings- och

flyttningsperioder. Deras parningsplatser eller rastplatser får slutligen inte skadas eller förstöras. Enligt direktivet är det för de strikt skyddade arterna förbjudet att förvara, transportera och försälja exemplar av djur som samlats in i naturen (artikel 12.2). Enligt artikel 12 ska medlemsstaterna också införa ett system för övervakning av oavsiktlig fångst och oavsiktligt dödande av strikt skyddade arter. Mot bakgrund av den insamlade informationen ska medlemsstaterna vidta de forsknings- och bevarandeåtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att oavsiktlig fångst eller oavsiktligt dödande inte får betydande negativa följder för de berörda arterna (artikel 12.4).

Direktivet ger möjligheter till undantag från skyddskraven under vissa förutsättningar. Undantagen regleras i artikel 16.1 a–e. För att medlemsstaterna ska få tillämpa undantagen förutsätts enligt artikel 16.1 att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Om dessa grundläggande förutsättningar är uppfyllda så kan undantag göras

- a) för att skydda djur och växter och bevara livsmiljöer,
- b) för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten, och andra typer av egendom,
- c) av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön,
- d) för forsknings- och utbildningsändamål samt återinplantering m.m., eller
- e) för att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de förtecknade arterna i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna.

Art- och habitatdirektivet förbjuder således som huvudregel avsiktligt dödande av björn, varg och lodjur. De möjligheter till undantag från huvudregeln som direktivet medger genomförs med motsvarande bestämmelser i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905). Av de riktlinjer som Europeiska kommissionen har fastställt om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå framgår hur kommissionen anser att direktivet bör tillämpas vid förvaltningen av rovdjuren, se avsnitt 6.2.

6.1.2 Fågeldirektivet

Fågeldirektivet skyddar alla vilda fåglar som förekommer naturligt inom gemenskapen. Medlemsstaterna ska förbjuda avsiktligt dödande eller infångande av fåglar, avsiktligt förstörande av eller skadegörelse på deras bon och ägg, insamlande av deras ägg, avsiktlig störning av dessa fåglar – särskilt under häckning och uppfödning av ungar – i den mån störningarna inte saknar betydelse för att uppnå syftet med direktivet. Medlemsstaterna ska också förbjuda förvarande av fågelarter som det är förbjudet att jaga.

Enligt fågeldirektivets artiklar 1 och 5 är samtliga fågelarter som naturligt förekommer inom Europeiska unionen fredade. Det är därför förbjudet att avsiktligt döda eller fånga sådana fåglar. Av artikel 7 följer dock

att de fåglar som finns upptagna i bilaga 2 till direktivet får jagas i enlighet med nationell lagstiftning under vissa förutsättningar.

Direktivets artikel 9 medger undantag från förbudet att döda och fånga fåglar, om det inte finns någon annan lämplig lösning och om vissa i artikeln angivna anledningar föreligger.

Undantagsbestämmelser som motsvarar direktivets finns i jaktlagen och jaktförordningen. Bestämmelserna omfattar bl.a. kungsörn. Direktivet ålägger vidare medlemsstaterna att enligt artikel 4 och bilaga 1 utse särskilda skyddsområden för kungsörn.

6.2 Europeiska kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå

I dokumentet Riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå (Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores), 2008, har Europeiska kommissionen föreslagit riktlinjer för hur populationsbaserad förvaltning av rovdjur ska bedrivas och hur bevarandestatusen för sådana populationer kan bedömas. I en bilaga till riktlinjerna finns ett antal rekommendationer som avser olika delar av rovdjursförvaltningen, bl.a. jakt, förflyttning, utsättning av uppfödda djur och beståndsovervakning.

Enligt riktlinjerna bör ett antal kriterier sättas upp och samtliga vara uppfyllda för att en population av en rovdjursart ska anses ha en gynnsam bevarandestatus. En konsekvens av riktlinjerna är att en rovdjursart som förekommer i en population över två länder och som vid en bedömning av bevarandestatusen i de enskilda länderna inte har gynnsam bevarandestatus kan komma att uppnå gynnsam bevarandestatus baserad på en bedömning av hela den gränsöverskridande populationen. Riktlinjerna riktar sig såväl till medlemsländer som till länder som inte är med i EU.

Vid bedömningen av bevarandestatusen anges i riktlinjerna att en rovdjursart inte behöver ha uppnått gynnsam bevarandestatus för att ett undantag enligt artikel 16.1. i art- och habitatdirektivet ska kunna medges. Rovdjurspopulationen som sådan måste dock vara livskraftig och dess aktuella bevarandestatus får inte äventyras. För att ett undantag från skyddsreglerna ska kunna göras, måste skälen vara mycket starka och den jakt som tillåts mycket begränsad. Det krävs också en noggrann övervakning av jaktens konsekvenser.

Vid bedömningen av alternativa lösningar till jakt anges att det finns många möjliga lösningar för att t.ex. skydda tamdjur från rovdjursangrepp. I enlighet med subsidiaritetsprincipen, dvs. att alla beslut ska fattas på lägsta effektiva nivå, kan den enskilda medlemsstaten avgöra när de alternativa lösningarna inte kan betraktas som tillräckliga.

Riktlinjerna antogs av kommissionen under sommaren 2008 och de kan enligt kommissionens bedömning ligga till grund för inriktningen av rovdjursförvaltningen, framför allt inom EU. För att ytterligare förbättra samarbetet inom EU har kommissionen nyligen tagit initiativ till en särskild expertgrupp om vargar.

6.3 Konventionen om biologisk mångfald (CBD)

Konventionen om biologisk mångfald (Convention on Biological Diversity, CBD) är ett resultat från FN-toppmötet om miljö och hållbar utveckling (UNCED) i Rio de Janeiro 1992. Konventionen antogs 1992 och ratificerades av Sverige 1993. Konventionens mål är att länder ska samarbeta för att säkra variationsrikedomen hos livet på jorden. Detta ska ske genom att bevara biologisk mångfald och ta tillvara och utveckla metoder för att nyttja de biologiska naturresurserna på ett hållbart sätt, samtidigt som nyttan av de genetiska resurserna fördelas rättvist. Inom ramen för CBD har särskilda tematiska arbetsprogram utarbetats. Konventionen har utvecklat ekosystemansatsen, som är en arbetsmetod för bevarande och hållbart nyttjande av land, vatten och levande varelser. Ekosystemansatsen strävar efter en balans mellan bevarande och nyttjande av biologisk mångfald och den förutsätter en adaptiv förvaltning av naturresurserna som tar hänsyn till komplexiteten och dynamiken i ekosystemen.

Ett utvecklat mål för EU om att till 2010 stoppa förlusten av biologisk mångfald slogs fast i det sjätte miljöhandlingsprogrammet genom beslut av Europeiska rådet i Göteborg 2001. Vid FN:s världskonferens i Johannesburg antogs målet att väsentligt minska förlusten av biologisk mångfald.

6.4 Bernkonventionen

Bernkonventionen, dvs. 1979 års konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö, ålägger parterna att vidta lämpliga och nödvändiga åtgärder, däribland antagandet av lagstiftning, för att garantera bevarandet av miljön för vilda djur och växter. Bernkonventionen är en regional naturvårdskonvention för Europa, med viss utsträckning till Afrika, som syftar till att genom bättre samarbete skydda vilda djur och växter och deras naturliga miljöer. Konventionen har arbetats fram inom Europarådet och omfattar Europarådets medlemsländer och några afrikanska stater.

Bernkonventionen innehåller konkreta bestämmelser om att vissa angivna miljöer och arter ska ha olika grader av skydd. Konventionen har tre bilagor som anger skyddsvärda arter – en bilaga för växter och två för djur. Bilaga 2 omfattar bland annat björn, varg, järv och rovfåglar. Bernkonventionen understryker behovet av att ha ett gränsöverskridande synsätt och uppmanar länder att ta fram gränsöverskridande handlingsplaner för stora rovdjur. Sverige, Norge, Finland liksom Europeiska gemenskapen har ratificerat konventionen.

Huvudregeln enligt konventionen är att all avsiktlig fångst och allt avsiktligt dödande ska vara förbjudet. Likaså ska det vara förbjudet att avsiktligt störa djuren, särskilt under deras yngeltid (när djuren parar sig och får avkomma) och under vintervilan. Vidare ska det vara förbjudet att bedriva inrikeshandel med levande eller döda djur, om ett sådant förbud kan bidra till att bestämmelsen om skydd av arterna får större verkan. Förbudet innefattar bl.a. monterade djur och delar av djur.

Konventionsparterna kan göra undantag från bestämmelserna om skydd av arterna i bilagorna 2 och 3. Undantag får endast göras under förutsättning att det inte finnas någon annan tillfredsställande lösning för att uppnå syftet och att den berörda populationens fortbestånd inte påverkas på ett ogynnsamt sätt. Undantag får bl.a. göras i syfte att skydda vilda djur samt hindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och annan egendom. Vidare får undantag göras med hänsyn bl.a. till allmänhetens hälsa och säkerhet eller andra övergripande allmänna intressen. I konventionen finns det också bestämmelser om jaktmetoder varav en anger att det som huvudregel är förbjudet att bedriva jakt från motordrivna fordon i rörelse. Men under samma förutsättningar som undantag kan göras från skyddet för arterna i bilagorna 2 och 3 kan undantag göras från förbudet mot användning av olika jaktmetoder.

6.5 CITES

Enligt konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES) är internationell handel med en art som är listad i en av konventionens bilagor endast tillåten om artens överlevnad inte påverkas negativt.

Syftet med konventionen är att övervaka att den internationella handeln med vissa djur och växtarter inte hotar arternas överlevnad. Konventionen trädde i kraft 1975. Sverige skrev under den 1974 och i dag är 175 länder parter till konventionen.

Konventionen innehåller tre bilagor där djur och växtarter listas. I bilaga I listas utrotningshotade djur och växter som är eller kan bli påverkade av internationell handel. Handel med dessa arter kan bara tillåtas under mycket speciella förhållanden. I bilaga II listas arter som inte nödvändigtvis är att betrakta som utrotningshotade men där handeln ändå måste kontrolleras så att arternas överlevnad inte äventyras. I bilaga III listas arter som är skyddade i minst ett land och där det landet behöver andra konventionsparters samarbete för att kontrollera internationell handel med arten. Björn, varg, lodjur och kungsörn är upptagna i bilaga II. Konventionen är införlivad i rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (EGT L 61, 3.3.1997, s. 1, Celex 31997R0338). I förordningen är varg, lodjur och kungsörn listade i bilaga A och björn i bilaga B.

7 De nationella miljö kvalitetsmålen

År 1999 antog riksdagen 15 nationella miljö kvalitetsmål (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU9, rskr. 1998/99:183). Målen beskriver de egenskaper som vår natur- och kulturmiljö måste ha för att samhällsutvecklingen ska vara miljömässigt hållbar. I november 2005 lades miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* till de redan antagna (prop. 2004/

05:150, bet. 2006/06:MJU3, rskr. 2005/06:48,49). Sedan dess bedrivs Sveriges miljöarbete utifrån 16 uppsatta miljö kvalitetsmål. Prop. 2008/09:210

Miljö kvalitetsmålen syftar till att främja människors hälsa, värna den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena, bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga samt trygga en god hushållning med naturresurserna. Målen är allmänt formulerade. Därför har de preciserats med ett 70-tal delmål. Delmålen anger inriktning och tidsperspektiv.

För att få en tydlig ansvarsfördelning i miljö målsarbetet har regeringen utsett en ansvarig myndighet för vart och ett av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen. Dock är flera myndigheter involverade i arbetet med varje mål.

De miljö kvalitetsmål som i första hand berör rovdjuren är delmål 1 och 2 under *Ett rikt växt och djurliv*. Delmålen anger att förlusten av biologisk mångfald ska hejdas samt att bevarandestatusen för hotade arter ska förbättras. Under miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* finns delmål 2 om förstärkt biologisk mångfald. Delmålet har viss betydelse för kungsörnens möjligheter att lyckas med sin häckning genom att det ställs krav på att potentiella boträd bevaras vid bedrivande av skogsbruk. Även under miljö kvalitetsmålet *En storslagen fjällmiljö* finns ett delmål, delmål 4 om hotade arter, som har kopplingar till rovdjursförekomsten.

Regeringen tillsatte sommaren 2008 en utredning för att föreslå förändringar i miljö målsystemet i syfte bl.a. att förenkla systemets organisation och struktur (dir. 2008:95). Utredningen ska redovisa sitt betänkande den 30 september 2009.

8 Rovdjursstammarnas utveckling

Här ges en kort lägesbeskrivning om tillväxt och utbredning för varje rovdjursart. För mer ingående beskrivningar om arternas biologi och variation över tiden hänvisas till betänkandet Sammanhållen rovdjurspolitik (SOU 1999:146), propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2002/01:57) samt betänkandet Rovdjuren och deras förvaltning (SOU 2007:89). Sammanfattningsvis har stammarna av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn utvecklats positivt både numerärt och i fråga om utbredning sedan riksdagen beslutade om en sammanhållen rovdjurspolitik 2001. När det gäller vargstammens genetiska status har utvecklingen dock inte varit lika gynnsam. De största hoten mot rovdjursstammarna har varit och är fortfarande förföljelse och illegal jakt. För kungsörn påverkar även minskad vinterutfordring förutsättningarna negativt.

Björn

I dag finns björn i stora delar av norra och centrala Sverige, huvudsakligen i inlandet och mot fjällområdet. Inom björnens utbredningsområde kan urskiljas två s.k. kärnområden där honorna lever och är etablerade. Det ena är det nordliga området som sträcker sig från norra Norrbottens län ner till strax norr om Storsjön i Jämtland. Det andra omfattar södra Jämtland, Härjedalen, Dalarna och delar av Gävleborgs län. Tillväxttak-

ten är högre i det södra kärnområdet. Den svensk-norska stammen uppgår i dag till cirka 3 000 björnar. Det av riksdagen beslutade målet om en miniminivå om 100 årliga föryngringar eller 1 000 individer har alltså nåtts. För tio år sedan uppskattades populationen till 1 000 individer, Förbättrat kunskapsunderlag och bättre inventeringsmetoder visar att denna uppskattning av antalet djur var för låg.

Varg

I slutet av 1970-talet fanns endast tre individer i Skandinavien och den nuvarande skandinaviska vargstammen härstammar från dessa tre. Vargen har nu etablerat sig och det finns flera revir i framför allt Mellansverige. Vintern 1999/2000 uppgick det totala antalet vargar i den norsk-svenska vargstammen till 67–81 individer. Riksdagens etappmål om 20 föryngringar per år nåddes 2008 och det senaste preliminära resultatet pekar på att antalet föryngringar är 22, vilket motsvarar cirka 220 individer. Arten har påbörjat en utbredning mot östra Svealand och Götaland.

Stammen uppvisar en varierande grad av inavelsdefekter, vilket innebär att även om antalet vargar ökar så är stammen inte långsiktigt säkrad. Invandrande vargar med nytt genetiskt material spelar en central roll för att den genetiska statusen ska kunna förbättras. Under 2008 konstaterades att en nyligen invandrad varg från Finland reproducerat sig och därmed bidragit till att nytt genetiskt material tillförts stammen. Se vidare avsnitt 13.

Järv

För järven är situationen annorlunda jämfört med vargen, då järven inte på samma sätt varit lika nära utrotning i Skandinavien. Den svenska stammen har även ett visst genetiskt utbyte med järvar från såväl Finland och Ryssland och kan därmed inte ses som isolerad. Vid inventeringen säsongen 1999/2000 konstaterades 40 föryngringar av järv vilket motsvarar cirka 160–200 järvar. Den svenska järvstammen består i dag av cirka 700 individer och under 2008 rapporterades 111 föryngringar. Detta innebär att riksdagens etappmål om 90 föryngringar per år har nåtts.

Järven finns längs med hela den svenska fjällkedjan. Enstaka järvar har även etablerat sig i skogslandet öster och söder om fjällkedjan.

Lodjur

Lodjur finns i dag i stort sett i hela Norrland, med undantag för vissa delar av östra Norrbottens skogsland och högfjällsområdena, samt i Svealand och lokalt i Götaland. Lodjursstammen har expanderat både inom mellersta Sverige och inom renskötselområdet, men i södra Sverige har stammen inte expanderat i någon större omfattning. Vid tiden för den utredning som låg till grund för riksdagens beslut om en sammanhållen rovdjurspolitik uppgick lodjursstammen till närmare 1 500 individer. Antalet familjegrupper har sedan 2003 legat konstant strax under 300 vilket motsvarar cirka 1 500 individer. Målet om en miniminivå om 300 föryngringar per år har inte nåtts under dessa år, men under inventerings-säsongen 2007/2008 uppskattades 309 familjegrupper. Ökningen beror främst på att lodjursföryngringen inom renskötselområdet var framgångs-

rik vilket i sin tur beror på god tillgång på föda. Under säsongen 2007/2008 fanns det 141 familjegrupper inom renskötselområdet och 169 familjegrupper utanför renskötselområdet.

Kungsörn

I Sverige har kungsörnen en sammanhängande utbredning från norra Värmland och norra Dalarna och vidare upp genom Norrlands skogsbygder och fjälltrakter till finska gränsen – 90 procent av kungsörnsstammen finns inom norrlandslänen och resterande 10 procent består av mindre spridda delbestånd i Svealand och Götaland. På Gotland finns flera revir, vilket innebär att Gotland hyser världens tätaste bestånd av kungsörn.

Trots att det finns relativt gott om kungsörnar i landet är predationen på tamdjur och renar liten. Kunskapen om kungsörnens utbredning och status har förbättrats väsentligt på senare tid, men den är ännu inte heltäckande. År 2000 uppskattades att det fanns drygt 600 kungsörnspar i Sverige. Vintern 2005 bedömdes att det fanns cirka 750 kungsörnsrevir och 680 kungsörnspar, vilket motsvarar cirka 1 700 kungsörnar totalt.

Enligt riksdagens beslut om en sammanhållen rovdjurspolitik är miniminivån för kungsörn satt till 600 föryngringar per år, vilket innebär att antalet revir eller par överstiger miniminivån för antal föryngringar. Det går emellertid inte att jämställa antal revir eller par med föryngringar, eftersom det finns flera fall där revirhävdande kungsörnspar misslyckats med häckningen. Det beror främst på att paret blivit stort av mänsklig aktivitet eller att den ene i föräldraparet omkommit till följd av olycka eller illegal jakt. Se även avsnitt 14.

9 Gynnsam bevarandestatus för rovdjur

Enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet ska medlemsländerna till Europeiska kommissionen redovisa situationen för samtliga arter och habitat inom varje biogeografisk region i landet. Sverige redovisade 2007 situationen för samtliga arter och habitat utom när det gäller björn, varg, järv och lodjur. Sedan dess har kommissionen utarbetat riktlinjer för förvaltning av rovdjur på populationsnivå, se avsnitt 6.2. I en bilaga till riktlinjerna finns ett antal rekommendationer som avser olika delar av rovdjursförvaltningen, bl.a. jakt, förflyttning och utsättning av uppfödda djur.

I kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå anges att sårbarhetsanalyser kan utgöra grund för bedömning av gynnsam bevarandestatus vid en adaptiv förvaltning. En sårbarhetsanalys visar vilken minsta populationsstorlek som en art kan ha för att inte riskera att försvinna från landet med en viss risk under en period av hundra år. De i Sverige angivna miniminivåerna har inte någon direkt koppling till den innebörd av gynnsam bevarandestatus som används i art- och habitatdirektivet. Gynnsam bevarandestatus i enlighet med kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå, med sårbarhetsanalyser som utgångspunkt, brukar ligga på lägre nivåer

än vad resultatet blir vid bedömning av gynnsam bevarandestatus enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet.

Riktlinjerna för rapportering enligt artikel 17 och riktlinjerna för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå är båda rådgivande dokument. De båda dokumenten skiljer sig åt i flera avseenden. Eftersom riktlinjerna för rapportering enligt artikel 17 har ett mycket vidare tillämpningsområde än riktlinjerna för förvaltning av stora rovdjur och då de senare riktlinjerna är mer aktuella, bör kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur utgöra en utgångspunkt för bedömningen av vad som ska analyseras när man undersöker de fyra rovdjursarternas bevarandestatus. Detta förutsätter att analysen sker i kombination med noggrann beståndsovervakning och aktiva förvaltningsåtgärder.

Naturvårdsverket bör därför slutföra rapporteringen enligt artikel 17 med riktlinjerna för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå som utgångspunkt.

Med hänsyn till kommissionens nya riktlinjer avser regeringen att återkomma med avrapportering när de åtgärder för regional förvaltning, jakt och förflyttning och utsättning av individer som presenteras i denna proposition har utvärderats i samband med utvärderingen av etappmålen m.m., se avsnitt 5.

10 Internationell samverkan

De stora rovdjuren behöver stora arealer snarare än speciella naturtyper för att arterna ska överleva på lång sikt. Rovdjuren vandrar och rör sig över mycket vidsträckta områden. De stora rovdjuren blir därigenom en gemensam resurs och angelägenhet främst med Norge och Finland men även med andra länder.

Såväl i Sverige som i våra grannländer medger de biologiska förhållandena goda förutsättningar för stora rovdjur att etablera sig. Det som sätter gränserna för rovdjurens antal och utbredning är avvägningen mellan vad vi människor anser som acceptabelt när det gäller påverkan och konflikter med bl.a. näringsverksamhet och friluftsliv och hur vi värderar biologisk mångfald.

Målen i rovdjurspolitiken och för förvaltningen skiljer sig avsevärt åt mellan Sverige, Norge och Finland. I Finland och Norge förvaltas rovdjuren i högre grad på en regional nivå än i Sverige.

På myndighetsnivå finns ett betydande samarbete mellan länderna för information och erfarenhetsutbyte. Som exempel kan nämnas kontakter på myndighetsnivå inför beslut om jakt, samarbete när det gäller forskrifter för inventering, årliga varginventeringsrapporter med data från de tre länderna samt årliga informationsmöten mellan länderna. Inom forskningen gör bl.a. Sverige och Norge gemensamma DNA-analyser för järv och lodjur. Även inom forskningen och inventeringsverksamheten pågår ett mycket gott samarbete, särskilt mellan Sverige och Norge och i ökad utsträckning även med Finland. Kunskaperna om de stora rovdjuren har därigenom ökat på ett sätt som väcker internationell uppmärksamhet.

Regeringen är positiv till ett utvidgat samarbete kring de stora rovdjuren i enlighet med Europeiska kommissionens riktlinjer, avsnitt 6.2. Ett

utvidgat samarbete är särskilt viktigt när det gäller vargen eftersom det är en art som dels har genetiska problem, dels utgör ett särskilt problem i relation till rennäringen samt acceptans hos människor. Europeiska kommissionens initiativ till inrättandet av en särskild expertgrupp om vargar för ett ökat samarbete inom EU pekar även på behovet av ett förstärkt nordiskt samarbete. Även de tidigare nämnda riktlinjerna för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå (se avsnitt 6.2) ställer krav på ett ökat internationellt samarbete.

Regeringen bedömer att det i dag inte är möjligt med en gemensam svensk-norsk-finsk populationsbaserad förvaltning av de stora rovdjuren som kan formaliseras i gemensamma förvaltningsplaner. Men samarbetet kring rovdjursförvaltningen i länderna bör utvecklas vidare i enlighet med kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå. Ett naturligt mål för ett vidareutvecklat samarbete är att inledningsvis åstadkomma harmoniserade kriterier för beståndsovervakning och en gemensam årlig formaliserad rapportering av övervakningen tillsammans med en samlad översikt över det årliga jaktuttaget ur rovdjursstammarna. En databas som till vissa delar är gemensam med Finland och Norge bör övervägas.

Det är angeläget att rovdjursbestånden förvaltas med största möjliga grad av förutsebarhet för näringar och andra samhällsintressen i varje land. Därför är det viktigt med förstärkta informationsinsatser i gränsområdena så att de människor som bor i områdena blir medvetna om förhållanden på bägge sidor av nationsgränserna i samexistensen med rovdjuren.

11 Ökat regionalt ansvar för förvaltningen av rovdjuren

11.1 Delegation till länsstyrelserna

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner en rovdjursförvaltning med ett regionalt inflytande och ansvar som innebär

att Naturvårdsverket i större utsträckning än i dag kommer att kunna delegera beslutanderätt om jakt efter rovdjur till länsstyrelsen,

att sådan delegation kommer att baseras på rovdjursstammarnas utveckling inom varje län,

att Naturvårdsverket kommer att delegera rätten att besluta om licensjakt och skyddsjakt efter en art som förekommer i antal som överstiger ett rovdjursförvaltningsområdes regionala miniminivå, om det i länet finns en reproducerande fast stam av arten,

att Naturvårdsverket i begränsad omfattning kommer att delegera rätten att besluta om licensjakt och skyddsjakt i län med reproducerande stammar av en art där antalet individer av arten understiger den nationella miniminivån eller där en sådan nivå saknas,

att Naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för att följa och utvärdera länsstyrelsernas arbete med förvaltningen av rovdjuren, och

att beslut om delegation till länen kan återkallas.

Rovdjursutredningens förslag överensstämmer med regeringens i fråga om länsstyrelsernas ansvar för en operativ förvaltning.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Verket har därutöver föreslagit förändringar i jaktlagen och att lagen ska benämnas lagen om förvaltning av vilt, vilket skulle medföra följdförändringar i andra författningstexter.

Remissinstanserna har generellt ställt sig positiva till större regional delaktighet i förvaltningen. Åsikterna går dock starkt isär om när och på vilka villkor detta kan ske, särskilt när det gäller varg och järv, och då främst när det gäller förslagen om licensjakt och skyddsjakt. Huvuddelen av instanserna har anfört att endast de arter som har gynnsam bevarandestatus och som har uppnått de nationella målen kan bli föremål för regional förvaltning. Remissinstanserna är dock eniga om att björnstammen kan vara mogen för en utökad regional förvaltning.

Statens veterinärmedicinska anstalt, Svenska Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden, Centrum för biologisk mångfald, Svenska Turistföreningen och *Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald* m.fl. har tillstyrkt en regionalisering men avstyrkt ett regionalt ansvar för arter som ännu inte uppnått gynnsam bevarandestatus.

Åklagarmyndigheten och *Rikspolisstyrelsen* har anfört att det finns risk för att obehörig påverkan ökar vid en regional förvaltning och att en regional förvaltning därför inte bör inkludera de rovdjur som har ogynnsam bevarandestatus. Även *Brottsförebyggande rådet* har anfört att en ökad regionalisering av förvaltningen kan medföra en risk för otillbörlig påverkan på handläggande tjänstemän. *Svenska rovdjursföreningen* och *Djurens rätt* har avstyrkt en ökad regionalisering av förvaltningen och anfört att det kan medföra en ökad risk för otillbörlig påverkan.

Svenska Jägareförbundet har anfört att Naturvårdsverkets förslag om ändringar i jaktlagen inte medför någon skillnad i praktiken.

Skälen för regeringens förslag

Länsstyrelserna ansvarar redan för stora delar av rovdjursförvaltningen. Länsstyrelserna bör ges ytterligare ansvar för förvaltningen genom att självständigt och i samverkan mellan länen avgöra t.ex. var det är lämpligt att i högre grad genomföra förebyggande åtgärder mot rovdjursangrepp eller inom vilka områden det i stället är nödvändigt att i ökad omfattning besluta om skyddsjakt.

Det är främst ytterligare delegering av beslut om jakt och skyddsjakt efter rovdjuren som har efterfrågats i kraven på en regionaliserad rovdjursförvaltning. Det framgår även av kommissionens riktlinjer om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå att alla beslut bör fattas på lägsta effektiva nivå, se avsnitt 6.2. Ett sådant steg i regionaliseringen av rovdjursförvaltningen bör därför tas. En stor del av jaktbesluten bör kunna delegeras till länsstyrelsen i län med reproducerande fasta rovdjursstammar. Om riksdagen godkänner en sådan inriktning av politiken, avser regeringen att i en förordning bestämma den närmare utformningen av delegationssystemet.

Stora rovdjurs antal och utbredning ändras ständigt. Etablering av rovdjur i helt nya områden går långsamt och rovdjursstammarnas utveckling är beroende av ett stort antal olika faktorer som är svåra att förutsäga. Rovdjursförvaltningen måste därför präglas av ett arbetssätt där förvaltningens åtgärder ständigt anpassas till det som sker i naturen, s.k. adaptiv förvaltning. Besluten om licensjakt och skydds jakt har en avgörande betydelse för rovdjursstammarnas utveckling och därmed för uppfyllelsen av den nationella rovdjurspolitiken och för möjligheterna att leva upp till Sveriges internationella åtaganden.

Förslaget om regionalisering av rovdjursförvaltningen innebär ett system där omfattningen av det regionaliserade beslutsfattandet är beroende av rovdjursstammarnas utveckling. Om en rovdjursstams antal överstiger den fastställda nationella miniminivån, finns det förutsättningar för en långtgående delegering av beslut om jakt och skydds jakt. Om stammen minskar i antal och understiger den nationella miniminivån, och därmed det mål som riksdagen har fastställt i beslutet om en sammanhållen rovdjurspolitik, bör utrymmet för det regionala beslutsfattandet minska.

Delegationsbesluten

En adaptiv förvaltning innebär att delegation av jaktbeslut till länsstyrelserna kopplas till den verkliga förekomsten av respektive rovdjursart i förhållande till den miniminivå som har fastställts för arten. En grundförutsättning för att Naturvårdsverket ska kunna delegera beslut om licensjakt eller skydds jakt till länsstyrelsen bör vara att det i länet finns en reproducerande stam av den aktuella arten. Att en stam är reproducerande bör betyda att en förnygring av arten har konstaterats i länet under varje av de tre föregående reproduktionscyklerna. Naturvårdsverkets delegationsbeslut till länsstyrelserna bör alltså baseras på inventeringsresultatet föregående säsonger.

Naturvårdsverket bör kunna delegera rätten att besluta om licensjakt och skydds jakt utan att ange det högsta antal djur som får fällas, om förekomsten av den aktuella arten överstiger såväl miniminivån i det aktuella rovdjursförvaltningsområdet som miniminivån för länet, se avsnitt 11.3. Även om arten understiger dessa nivåer eller om nationella miniminivåer saknas, bör Naturvårdsverket kunna delegera rätten att besluta om en begränsad jakt. En sådan delegation bör då främst avse skydds jakt. I sådana situationer bör Naturvårdsverket ange det högsta antal djur som får fällas vid skydds jakt. Naturvårdsverket bör även kunna delegera beslut om licensjakt efter arter som understiger den nationella miniminivån. Den situationen kan uppstå om stammen understiger miniminivån i delar av Sverige men överstiger den i andra. När det gäller varg är det dock angeläget att de genetiskt värdefulla vargar som har invandrat österifrån och som eventuellt förflyttats måste undantas från licensjakt. Det kan endast bli aktuellt med skydds jakt efter dessa, om de orsakar problem eller skador.

Enligt den hittills gällande rovdjurspolitiken bör skydds jakt efter kungsörn endast tillåtas i undantagsfall. Ansökningar om skydds jakt efter

arten är mycket sällsynta. Mot bakgrund av detta bör beslut om skydds- jakt efter kungsörn inte delegeras till länsstyrelsen.

De tre rovdjursförvaltningsområdena bör genom delegationsbesluten till länsstyrelserna ansvara för sina respektive stammar av rovdjur. Om de nationella målen inte beaktas inom ett rovdjursförvaltningsområde, bör inte de andra rovdjursförvaltningsområdena missgynnas. En ökad delegering till länsstyrelserna innebär att länsstyrelserna måste ta ett större ansvar för den nationella politiken. Länsstyrelserna bör ges möjlighet att planera jakt under längre tidsperioder än ett år. Naturvårdsverkets delegationsbeslut bör därför inledningsvis gälla för en period om tre år i taget. Naturvårdsverket bör årligen följa utvecklingen och vid behov justera tilldelade kvoter om de nationella målen inte nås. Vidare bör Naturvårdsverket kunna återkalla en delegation eller avstå från att delegera beslut om jakt om det skulle visa sig att den berörda länsstyrelsen inte är beredd att ta ansvar för riksdagens beslut om mål för en sammanhållen rovdjurspolitik eller en gynnsam bevarandestatus för arten.

11.2 Viltförvaltningsdelegationer

Regeringens förslag: Bestämmelserna om viltvårdsnämnder i 39 § jaktlagen upphör att gälla.

Regeringens bedömning: För att uppnå acceptans för rovdjuren och åstadkomma ett reellt regionalt ansvar och lokalt inflytande över rovdjursförvaltningen bör det inrättas en viltförvaltningsdelegation vid varje länsstyrelse. Delegationerna bör ersätta dagens viltvårdsnämnder och regionala rovdjursgrupper. För att kunna göra sammantagna bedömningar i bred samverkan om viltförvaltningen inom länet, bör viltförvaltningsdelegationerna ha bred representation med företrädare för olika intressen och även politisk representation.

Rovdjursutredningens bedömning: Man bör se över rollerna och ansvarsfördelningen mellan å ena sidan viltvårdsnämnden och å andra sidan de regionala rovdjursgrupperna.

Naturvårdsverkets förslag: Viltvårdsnämnderna och de regionala rovdjursgrupperna ersätts med ett viltförvaltningsråd inom länsstyrelserna. Råden ska vara partssammansatta, rådgivande organ inför länsstyrelsernas olika beslut som rör förvaltningen av allt vilt. Det ska inte vara någon politisk representation i viltförvaltningsråden.

Remissinstanserna har gjort samma bedömning som Rovdjursutredningen och flera har anfört att viltvårdsnämnderna bör slås samman med rovdjursgrupperna till ett organ för att ta ett samlat helhetsgrepp om viltförvaltningen i länet. Remissinstanserna har ställt sig tveksamma till om ett rådgivande viltförvaltningsråd enligt Naturvårdsverkets förslag verkligen medför ett ökat inflytande och efterlyst politisk representation i den förslagna modellen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det regionala ansvaret för förvaltningen av rovdjur och annat vilt behöver stärkas och det lokala inflytandet över förvaltningen behöver öka. Det har stor betydelse för acceptansen för rovdjursförvaltningen att det finns möjligheter till ett verkligt inflytande över förvaltningens riktlinjer och principer. En sådan

sammanslagning som remissinstanserna har förordat bör därför genomföras. Ett viltförvaltningsråd med endast en rådgivande funktion ger dock inte något reellt inflytande. Förutsättningar för delaktighet i och inflytande över viltförvaltningen kan åstadkommas bättre genom att inrätta viltförvaltningsdelegationer med representanter för olika intressen.

Delegationerna bör ha till uppgift att besluta om hur viltförvaltningen inom länet ska genomföras. Strategiska beslut om förvaltning av vilt bör bygga på helhetsbedömningar av det komplexa samspelet mellan rovdjur och bytesdjur samt effekter på näringsverksamhet. Delegationernas sammansättning bör därför avspeglas i denna komplexitet. De representanter som ingår i delegationerna bör företräda de olika intressena och representationen bör alltså inte vara personknuten.

Delegationernas sammansättning bör utgöras av företrädare för bl.a. naturvård, turism, skogsbolag, markägare, jägare, lokala näringsidkare och renskötsel m.fl. Det är viktigt att det sker återkoppling från de förordnade representanterna till respektive intresseorganisation för att skapa möjlighet för organisationen att följa och utvärdera delegationens arbete. För att ytterligare utvidga det lokala och regionala inflytandet över ställningstaganden om förvaltningen, bör förtroendevalda politiker finnas representerade i delegationerna på samma sätt som i t.ex. rennäringsdelegationen.

Delegationerna bör ledas av landshövdingen och övriga ledamöter bör utses av länsstyrelsen. Inom renskötselområdet bör renskötselns företrädare utses av Sametinget. Det är inte rimligt att delegationen fattar beslut i t.ex. varje enskilt skydds jaktbeslut. En lämplig arbetsordning för dessa situationer bör fastställas. Det ankommer på länsstyrelsen att säkerställa att lämpliga underlag för beslut finna att tillgå.

Bestämmelserna om viltvårdsnämnder i 39 § jaktlagen bör utgå ur lagen och den nya organisationen regleras i förordningsbestämmelser.

11.3 Rovdjursförvaltningsområden

Regeringens bedömning: Det delegeringssystem som har presenterats i avsnitt 11.1 bör bygga på en geografisk uppdelning i tre olika rovdjursförvaltningsområden som utgör forum för att underlätta samverkan mellan självständiga myndigheter. Inom varje rovdjursförvaltningsområde bör det inrättas ett samverkansråd med uppgiften att ta fram och samverka kring riktlinjer och principer för olika delar av rovdjursförvaltningen. Naturvårdsverket bör ha rollen att fastställa regionala miniminivåer för rovdjursstammarna inom varje rovdjursförvaltningsområde.

Naturvårdsverkets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har till övervägande del ställt sig positiva till Naturvårdsverkets förslag. Några har framfört synpunkter på rovdjursförvaltningsområdenas avgränsning. *Sveriges Lantbruksuniversitet* har anfört att Stockholms län bör delas upp mellan det mellersta och det södra förvaltningsområdet samt att endast Dalsland i Västra Götalands län bör föras till det mellersta förvaltningsområdet.

Skälen för regeringens bedömning: Förutsättningarna för arternas förekomst och förvaltningen av rovdjurstammarna skiljer sig åt i olika delar av landet. Därför är det lämpligt att göra en geografisk uppdelning av landet i tre rovdjursförvaltningsområden. Renskötseområdet exklusive norra Dalarna bör utgöra det norra förvaltningsområdet. Dalarnas, Gävleborgs, Västra Götalands, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Uppsala län bör utgöra det mellersta förvaltningsområdet och övriga län, som i dag saknar etablerade rovdjursstammar, bör utgöra det södra förvaltningsområdet.

Med tre förvaltningsområden underlättas länsstyrelsernas inbördes samverkan och samverkan med Sametinget. Rovdjursförvaltningsområdena

Karta över de tre rovdjursförvaltningsområdena

är inte avsedda att utgöra en ny administrativ nivå utan bör endast vara forum för samverkan mellan självständiga myndigheter.

För att få en överblick över regionala förhållanden och förutsättningar bör det inom varje rovdjursförvaltningsområde inrättas ett rådgivande organ, s.k. samverkansråd, för samverkan mellan länsstyrelserna i frågor som rör den regionaliserade rovdjursförvaltningen. Representationen i samverkansråden bör spegla de särskilda förutsättningarna i viltförvaltningen inom förvaltningsområdet. Landshövdingen bör ingå i samverkansråden. Regeringen kommer att närmare precisera sammansättningen av samverkansråden i en förordning.

Utifrån ett regionalt perspektiv bör samverkansråden göra bedömningar av hur det samlade rovdjurstrycket bör hanteras inom de delar av varje förvaltningsområde som hyser de tätaste koncentrationerna av rovdjur i förhållande till delar som har glesare rovdjursförekomst och utarbeta riktlinjer i rovdjursförvaltningen utifrån detta.

Förutsättningarna att nå en lokal förankring för vilka nivåer av rovdjursförekomst som bör gälla för länet blir större om diskussioner om länsvisa miniminivåer förs på regional nivå. Samverkansråden bör ha uppgiften att sammanställa summan av länens miniminivåer i regionala miniminivåer inom respektive rovdjursförvaltningsområde och därefter redovisa de regionala miniminivåerna till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket bör därefter fastställa de regionala nivåerna. Summan av de regionala miniminivåerna får inte understiga de av riksdagen fastställda miniminivåerna eller etappmålen för de aktuella arterna. Om summan av de regionala miniminivåerna inte når upp till de nationella målen eller etappmålen, bör Naturvårdsverket få uppgiften att fastställa de regionala miniminivåerna. Samverkansråden inom varje rovdjursförvaltningsområde bör ha ett långsiktigt förvaltningsansvar där processen inför Naturvårdsverkets delegationsbeslut fungerar som en årlig avstämning.

11.4 Rovdjursakutgrupper

Regeringens bedömning: Erfarenheterna från de s.k. rovdjursakutgrupperna bör tas tillvara.

Skälen för regeringens bedömning: Under 2006 påbörjades en fyra-årig försöksverksamhet med rovdjursakutgrupper i Värmlands och Dalarnas län med inriktning att snabbt kunna hantera frågor kopplade till både angrepp och förekomst av rovdjur. Grupperna har letts av tjänstemän från länsstyrelserna med representation från lokala intressegrupper. Verksamheten bör fortlöpa fram till dess att en utvärdering har genomförts. En sådan är planerad att starta under senare delen av 2009. Erfarenheterna är väl värda att ta tillvara i det fortsatta arbetet med en regional rovdjursförvaltning. Motsvarande insatser bör övervägas även i andra områden.

12 Minimnivåer för björn och lodjur

12.1 Regionala minimnivåer

Regeringens bedömning: Naturvårdsverket bör ha ansvaret för att fördela de nationella minimnivåerna för björn och lodjur på de tre rovdjursförvaltningsområdena och fastställa de regionala nivåerna.

Naturvårdsverkets bedömning: De regionala minimnivåerna för björn och lodjur bör fastställas i en förordning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har gjort samma bedömning som Naturvårdsverket. Andra remissinstanser har anfört att varje förvaltningsområde bör utforma regionala minimnivåer.

Skälen för regeringens bedömning: Naturvårdsverkets förslag till inriktning och indelning av de nationella minimnivåerna för björn och lodjur i regionala minimnivåer ligger i linje med den gällande rovdjurspolitiken. Nivåerna bör dock inte fastställas i en förordning. Naturvårdsverket bör i stället fastställa fördelningen av minimnivåerna för björn och lodjur på de tre olika rovdjursförvaltningsområdena. Fördelningen bör baseras på ekologiska förutsättningar, den nuvarande rovdjursförekomsten, realistiska och önskvärda förändringar inom den kommande femårsperioden, den existerande skadebilden i form av bl.a. angrepp på tamdjur (inklusive ren), de socio-ekonomiska förutsättningarna och möjligheterna till förebyggande åtgärder.

Ett system med årlig delegering av rätten att besluta om jakt förutsätter en kontinuerlig övervakning av rovdjursstammarnas utveckling och utvärdering av utvecklingen. Medan länsstyrelserna bör ha ansvaret för inventeringarna av rovdjuren, bör Naturvårdsverket ha rollen att övervaka och fastställa inventeringsresultat inför delegationsbesluten och med jämna intervall följa upp och utvärdera utvecklingen av rovdjursstammarna inom varje förvaltningsområde.

12.2 Minimnivå för björn

Regeringens bedömning: Fördelningen av minimnivån för björn på rovdjursförvaltningsområdena bör följa dagens fördelning av björnstammen.

Skälen för regeringens bedömning: Det norra förvaltningsområdet bedöms i dag hysa i storleksordningen 2 000 björnar eller 200 årliga föryngringar medan det mellersta området bedöms hysa 600 björnar eller 60 föryngringar. Det faktum att björnförekomsten i såväl det norra som det mellersta rovdjursförvaltningsområdet med bred marginal överstiger den nationella minimnivån har inte inneburit omfattande konflikter eller problem. Totalt sett finns det inget behov av att minska björnstammen i dessa delar, i vissa regioner kan det dock finnas behov av att minska björnstammen.

Fördelningen av miniminivåer för rovdjursförvaltningsområdena bör följa dagens fördelning av björnstammen. Detta innebär att det norra förvaltningsområdet bör ha en miniminivå på 75 årliga föryngringar eller 750 björnar och att det mellersta förvaltningsområdet bör ha en miniminivå på 25 årliga föryngringar, motsvarande 250 björnar. För det södra rovdjursförvaltningsområdet bör ingen miniminivå fastställas, då det inom överskådlig tid inte är sannolikt att björnhonor kommer att etablera sig i området. Om en sådan etablering sker, bör Naturvårdsverket genomföra en översyn av förvaltningsområdenas miniminivåer.

12.3 Minimnivå för lodjur

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner en miniminivå för lodjursstammen i landet som – fram till dess att utvärderingen om etappmålen och målnivåer m.m. är avslutad – innebär

att antalet årliga föryngringar inom Sverige kan variera ned till 250 föryngringar, vilket motsvarar cirka 1 250 individer, under förutsättning att spridningen fortsätter i södra Sverige och att lodjursstammens bevarandestatus inte äventyras,

att antalet lodjur inom renskötseområdet får minska med hänsyn till rennäringens intressen och det samlade ökande rovdjurstrycket,

att en minskning av antalet lodjur inom renskötseområdet under denna tid inte behöver motsvaras av samma ökning utanför renskötseområdet, och

att lodjursstammen i mellersta Sverige kan tillåtas minska med hänsyn till det samlade rovdjurstrycket och vikande stammar av bytesdjur.

Skälen för regeringens förslag: Den svenska lodjursstammen ligger endast med knapp marginal över den nationella miniminivån. Lodjurets långsamma expansion i södra Sverige gör det relativt svårt att förutsäga stammens utveckling i det södra förvaltningsområdet. Om lodjuren ökar i antal i det södra förvaltningsområdet, uppstår förutsättningar för sänkningar av de regionala miniminivåerna i de två andra förvaltningsområdena. Dessa faktorer innebär att det är svårare att göra en uppdelning av den nationella miniminivån mellan tre rovdjursförvaltningsområden för lodjur än att göra motsvarande uppdelning för björn.

Sverige bör ha en stark och livskraftig lodjursstam. Ambitionen för lodjursförvaltningen i landet ska vara en fortsatt ökning av stammen i det södra förvaltningsområdet. Det södra förvaltningsområdet hyser förhållandevis stora förekomster av lämpliga bytesdjur samtidigt som det i dag finns få stora rovdjur.

Rennäringen är den areella näring som drabbas hårdast av rovdjurens närvaro. I dag är det lodjur som orsakar de sammantaget största skadorna. Roddjursförekomsten inom renskötseområdet bör därför begränsas. Sedan riksdagen fastställde miniminivån om 300 föryngringar per år av lodjur har antalet föryngringar varierat och legat under denna miniminivå med undantag för år 2008. Lodjuren har expanderat både inom mellersta Sverige och inom renskötseområdet, men inte i södra Sverige i önskvärd takt. Ökningen i mellersta Sverige tillsammans med ökningen av antalet

vargar innebär en konkurrens om tillgången på föda. Rovdjurens bytesdjur har inte ökat i motsvarande takt. Prop. 2008/09:210

Regeringen avser att under några år genomföra kraftfulla åtgärder för att stärka vargstammens genetiska status. Om Sverige samtidigt ska hysa en lodjursstam som motsvarar 300 årliga föryngringar huvudsakligen söder om renskötselområdet och med merparten av lodjursstammen inom mellersta Sverige, kan det innebära problem både för vargstammens och lodjursstammens utveckling. Lodjursstammen är livskraftig och antalet årliga föryngringar (huvudsakligen utanför renskötselområdet) bör därför tillåtas gå ned till 250 föryngringar per år, motsvarande cirka 1 250 individer, fram till dess att utvärderingen om etappmålen är behandlad. Detta kan göras utan att den gynnsamma bevarandestatusen för arten påverkas på lång sikt.

En minskning av lodjursstammen i renskötselområdet behöver inte nödvändigtvis motsvaras av samma ökning utanför renskötselområdet. Därför bör Naturvårdsverket, samverkansråden inom rovdjursförvaltningsområdena och länsstyrelserna ges möjlighet att under utvärderingstiden hantera lodjursstammen med en viss flexibilitet vid t.ex. beslut om jakt. Det är viktigt att Naturvårdsverket från nationell utgångspunkt övervakar så att inte artens bevarandestatus påverkas negativt.

13 Vargstammens utveckling

Regeringen förslag: Riksdagen godkänner mål för vargstammens utveckling som innebär

att Sverige får en livskraftig vargstam med en god genetisk status, att tillväxten av antalet vargar begränsas genom en förlängning av etappmålet för antalet årliga föryngringar av vargar,

att etappmålet kompletteras med kraftfulla åtgärder som stärker populationens genetiska status,

att högst 20 individer som ökar den genetiska variationen i den svenska vargpopulationen ska införlivas i populationen under de närmaste fem åren fram till 2014,

att införlivandet av de genetiskt friska individerna i första hand sker genom att underlätta för naturligt invandrade vargar, t.ex. genom att flytta individer från renskötselområdet till populationen utanför renskötselområdet, och i andra hand genom aktiv utplantering av vargar som hämtas från genetiskt friska populationer med östligt ursprung,

att Naturvårdsverkets delegationsbeslut ska ta hänsyn till naturliga variationer, exempelvis att antalet föryngringar varierar från år till år, och därmed utgå från en populationsstorlek som inte överstiger 210 vargar i Sverige,

att populationens tillväxt regleras genom beslut om begränsad licensjakt kompletterad med skydds jakt av skadegörande individer, och

att etappmålet med begränsad tillväxt och det nya etappmålet för en vargstam med god genetisk variation gäller fram till dess att effekterna av vargstammens utveckling inom Sverige och bedömningen av artens gynnsamma bevarandestatus, inklusive resultatet av de inledande åtgärderna för stärkt genetik, har utvärderats och redovisats.

Rovdjursutredningens förslag: Vargstammen ska frysas på en nivå motsvarande 200 individer i tre år medan en utvärdering görs om vargstammens fortsatta utveckling.

Naturvårdsverkets förslag: Naturlig invandring av varg förordas. Specifika skyddsåtgärder för naturligt invandrade vargar bör vidtas.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har förordat naturlig invandring i första hand och därefter eventuell förflyttning av invandrade vargar samt motsatt sig en frysning av stammens storlek. *Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska Kennelklubben* och *Sveriges Jordägareförbund* har anfört att samhället bör avvakta fem år innan aktiva åtgärder vidtas, att om det då visar sig att invandringen inte uppfyller behovet för att uppnå gynnsam bevarandestatus, bör redan invandrade vargar till norra Sverige kunna flyttas inom landet samt att under samma period ska vargstammen frysas på en tolererbar nivå. *Samernas riksförbund* har anfört att åtgärderna bör inledas så snart de praktiska förutsättningarna för flyttning har utretts. Remissinstanserna, bl.a. *länsstyrelserna i Värmlands och Västernorrlands län* samt *Skogsindustrierna*, har dock uttalat ett visst stöd för inplantering av vargar under förutsättning att vargstammen hålls på en nivå motsvarande dagens individantal. *Svenska naturskyddsföreningen, Svenska rovdjursföreningen* och *Djurens rätt* har avstyrkt förslaget om inplantering av varg.

Skälen för regeringens förslag: Målet för vargstammens utbredning i landet bör även i fortsättningen vara att begränsa stammen till områden utanför renskötselns åretruntmarker. Enstaka invandrande vargar bör dock kunna accepteras under förutsättning att de inte etablerar sig inom renskötselområdet. Minst tre vargar med östligt ursprung har vandrat in i Sverige, varav en har bildat revir med valpar som resultat. Detta har förbättrat situationen något för vargstammen med det är långt ifrån tillräckligt.

Den genetiska statusen för vargstammen är problematisk. Vargstammen uppvisar i dag tydliga tecken på inavelsdepression, dvs. ärftliga defekter och nedsatt livskraft till följd av inavel. Exempelvis har ryggekotsdefekter, hjärtfel, njurfel och kryptorchism (testiklarna ligger kvar i bukålan) konstaterats. Den senare defekten kan leda till sterilitet. Det krävs aktiva åtgärder för att förbättra vargstammens genetiska status.

Av Naturvårdsverkets utredning framgår att forskargrupper har bedömt att problemen med inaveln inom den skandinaviska vargstammen kan åtgärdas om det under en tjuoårsperiod om det kommer in några vargar per år från genetiskt friska populationer. Ett av dessa förslag till utformning är att den genetiska statusen stärks genom att först tio friska vargar, därefter sex efter fem år och sedan ytterligare fem vargar efter fem år förs in för att möta den existerande populationen. Vargarna bör placeras utanför renskötselområdet i mellersta eller södra Sverige. Förutsatt att vargarna reproducerar sig, kommer detta att medföra att inavelsgraden sjunker betydligt.

Vargarnas svaga genetiska status är så problematisk att regeringen anser att en förstärkning bör ske inom en kortare tidsrymd än 20 år. Enligt regeringens mening bör därför naturligt invandrade vargar skyndsamt flyttas så att de snabbare får kontakt med den mellansvenska populationen. För att snabbt förstärka den genetiska statusen kommer även

aktiv utplantering av införda vargar av östligt ursprung behövas. Förstärkningen, genom i första hand flyttning av naturligt invandrade individer och i andra hand införsel av vargar med östligt ursprung bör påbörjas redan under 2010 och pågå under en femårsperiod. Sammanlagt ska högst 20 vargar införlivas i den svenska vargpopulationen genom dessa åtgärder fram till och med 2014. Regeringen avser att ge Statens jordbruksverk i uppdrag att i samråd med Naturvårdsverket ta fram rutiner för hur förstärkningen av vargstammens genetik ska organiseras och genomföras. Jägarorganisationerna bör inom ramen för bl. a. det allmänna uppdraget påbörja arbetet med en lokal förankring av processer med flytt och införsel av vargar.

För att få en långsiktigt livskraftig vargstam är en förbättring av stammens genetiska status mer angelägen än en fortsatt tillväxt på smal genetik bas. Regeringen föreslår därför i denna proposition en förlängning av nuvarande etappmål kompletterat med kraftfulla åtgärder för en långsiktigt livskraftig vargstam. Detta innebär att vargstammens tillväxt begränsas under tiden fram till dess att konsekvenserna av vargstammens utveckling i Sverige och bedömningen av stammens bevarandestatus, inklusive resultatet av de inledande åtgärderna för stärkt genetik, har utvärderats och redovisats, i kombination med åtgärder för att förbättra vargstammens genetiska status. De åtgärder som regeringen avser att genomföra är att under de närmsta fem åren underlätta för naturligt invandrade vargar att förflytta sig från renskötselområdet till den vargpopulationen i Mellansverige.

Mot bakgrund av de åtgärder som regeringen avser att genomföra för att stärka vargstammens genetiska status behöver tillväxten av den svenska vargstammen inte vara av samma omfattning som hittills. Vargstammen bör hållas på en nivå som långsiktigt skapar en större acceptans för vargen i vår fauna. Naturvårdsverkets delegationsbeslut ska ta hänsyn till naturliga variationer, exempelvis att antalet föryngringar varierar från år till år, och därmed utgå från en populationsstorlek som inte överstiger 210 vargar i Sverige.

En planerad licensjakt på vetenskapliga grunder bör genomföras så att de individer som visar tecken på inavelsdepression, hög inavelskoefficient eller som bär på defekta anlag avlägsnas från populationen i syfte att reducera risken för fortsatt spridning av dåliga anlag. Regeringen avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag, att i samråd med bl.a. företrädare för genetisk vetenskaplig kompetens, utarbeta riktlinjer för hur en sådan jakt ska genomföras. Naturvårdsverket ska också redovisa hur planering för urval av individer med ny genetisk variation som ska hämtas samt för utplantering av dessa bör ske. Naturvårdsverket ska kontinuerligt följa och utvärdera utvecklingen i vargstammen.

Ett etappmål med begränsad tillväxt kombineras med ett nytt etappmål för en god genetisk variation:

- Högst 20 vargindivider med en genuppsättning som inte har påverkats av inavel ska införlivas i den svenska vargpopulationen under de närmaste fem åren. I första hand ska naturligt invandrade vargar flyttas från renskötselområdet till populationen utanför renskötselområdet i mellersta och södra Sverige. Denna åtgärd behöver kompletteras med aktiv utplantering av vargar som hämtas från genetiskt starka populati-

oner med östligt ursprung. Förstärkningen av vargstammens genetik ska starta 2010 och avslutas under 2014.

- Tillväxten av antalet vargar begränsas genom en förlängning av dagens etappmål. Tillväxten hålls på en lägre nivå än dagens, genom beslut om begränsad licensjakt kompletterad med skydds jakt av skadegörande individer. Licensjakten ska avse de vargar som har låg genetik variation. Det föreslagna etappmålet med begränsad tillväxt och kraftfulla åtgärder för förbättrad genetik gäller fram till dess att effekterna av vargstammens utveckling inom Sverige och bedömningen av artens gynnsamma bevarandestatus, inklusive resultatet av de inledande åtgärderna för stärkt genetik, har utvärderats och redovisats. Denna redovisning ska ske senast den 1 juli 2012.
- Utvärderingen, som ska redovisas senast den 1 juli 2012, kommer att utgöra en kontrollstation för att se hur de påbörjade åtgärderna för att stärka vargstammens genetiska status har fallit ut.

14 Förstärkt hänsyn till kungsörn

Regeringens bedömning: Skogsstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla rådgivningen om ökad hänsyn vid skogsbruksåtgärder för att skydda potentiella boträd för kungsörn.

Rovdjursutredningens förslag: Potentiella boträd ska tillvaratas, främst inom nationalparker och naturreservat. En variant av naturvårdsavtal ska utvecklas av Skogsstyrelsen för att gynna framväxt av större boträd för kungsörn och andra rovfåglar.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har anfört att det är mer angeläget att skydda potentiella boträd utanför skyddade områden än inom sådana områden, då detta redan sker i dag. Remissinstanserna är positiva till att använda naturvårdsavtal för skydd och framväxt av potentiella boträd, men har pekat på att den möjligheten redan finns med dagens system för naturvårdsavtal.

Naturvårdsverkets förslag: Naturvårdsverket bör inte delegera beslut om jakt efter kungsörn till länsstyrelserna. Det bör inte utformas länsvisa eller regionala miniminivåer för kungsörn.

Skälen för regeringens bedömning: I och med riksdagsbehandlingen av propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) fastställdes att skydds jakt efter kungsörn inte bör tillåtas annat än i undantagsfall och att kungsörns utbredning inte bör påverkas av människan. Regeringen bedömer av dessa skäl att det inte är aktuellt att formulera länsvisa eller regionala miniminivåer för kungsörn. Av samma anledning är det inte heller aktuellt att delegera möjlighet till skydds jakt efter kungsörn till länsstyrelserna. Regeringen anser att denna befogenhet även fortsättningsvis ska ligga kvar på Naturvårdsverket.

Med anledning av att kungsörnen långsamt expanderar i landet ökar behovet av potentiella boträd. Regeringen avser därför att ge Skogsstyrelsen i uppdrag att utveckla rådgivningen om ökad hänsyn i skogsbruket i

syfte att säkra potentiella boträd och en skyddande bufferträdie kring dessa. I betänkandet Rovdjuren och deras förvaltning (SOU 2007:89), föreslogs att möjligheten att upprätta civilrättsliga avtal mellan markägare och myndigheter skulle ses över. Remissinstanserna ställde sig positiva till detta men anförde att såväl Skogsstyrelsen som Naturvårdsverket redan i dag har den möjligheten genom att upprätta s.k. naturvårdsavtal för att bevara och stärka biologisk mångfald.

Vindkraftens inverkan på fågellivet är tämligen väl studerad och studierna visa att fåglar sällan skadas av vindkraftverk. För vissa fågelarter, t.ex. rovfåglar, kan det ha betydelse var vindkraftverk placeras. Därför planeras studier av rovfåglar och vindkraft inom ramen för Vindvalprogrammet. Vid ökad vindkraftsetablering är det viktigt att lokaliseringen sker med bästa tillgängliga kunskapsunderlag. För att få till stånd en bra samverkan mellan olika intressen behövs dialog och tidigt samråd i planeringsprocessen. Det är därför viktigt att kommuner och län samverkar över administrativa gränser i planeringen av vindkraftsutbyggnaden och att företrädare från naturvården medverkar i ett tidigt skede.

Naturvårdsverket har arbetat med att fastställa åtgärdsprogram för hotade arter. För björn, varg, järv och lodjur finns det fastställda åtgärdsprogram. För kungsörn finns ännu inte något fastställt program. Regeringen avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att fastställa ett sådant åtgärdsprogram. I samband med det arbetet bör verket även få i uppdrag att utvärdera den inventeringsverksamhet som bedrivits för kungsörn.

15 Information och rovdjursturism

Regeringens bedömning: Lättillgänglig information om rovdjuren, som är riktad till boende och tamdjursägare i rovdjurstäta områden och områden där rovdjuren har påbörjat nyetableringar, är viktig för förutsättningarna till samexistens mellan rovdjur och människor.

Ytterligare ett informationscentrum, förutom de två nuvarande i Järvsö och Orsa, bör inrättas på en lämplig plats i södra Sverige där rovdjuren nu expanderar. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att, efter samråd med berörda aktörer ta fram ett förslag till lokalisering av ett nytt informationscentrum.

Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att utveckla webbaserad information. Databasen bör utvecklas i samarbete med Finland och Norge.

Svenska Jägareförbundet har i det allmänna uppdraget från regeringen uppgiften att medverka till korrekt informationsspridning av myndighetsbeslut om stora rovdjur samt, om det behövs, bistå myndigheter i samordningen av jägare vid skydds jakt på stora rovdjur.

Rovdjursturism har betydelse för att sprida kunskap och information och därigenom skapa förståelse för rovdjuren. En sådan turism bidrar också till utvecklingen av landsbygderna.

Rovdjurstredningens bedömning: Ett nytt informationscentrum om rovdjur bör inrättas vid Ájtte, svenska fjäll- och samemuseet i Jokkmokk. Vidare bör dagens databas, Rovdjursforum, utvecklas så att den även in-

nehåller information som är tillgänglig för allmänheten. Rovdjursturism är en outnyttjad potential som turistnäring.

Remissinstanserna: Många remissinstanser har anfört att ett nytt informationscenter bör inrättas i rovdjurens expansionsområde i södra Sverige. Remissinstanserna är positiva till att en databas utvecklas och får en publik del. Remissinstanserna delar bedömningen om rovdjursturismens betydelse.

Skälen för regeringens bedömning: Ett nytt informationscentrum bör läggas inom ett område där rovdjuren expanderar i södra Sverige. Regeringen avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att, i samråd med berörda myndigheter och organisationer, föreslå var ytterligare ett informationscentrum bör lokaliseras. Naturvårdsverket bör kontinuerligt följa och utvärdera de tre informationscentrumens insatser i syfte att kvalitetssäkra och effektivisera informationsverksamheten.

Ett ändamålsenligt IT-stöd är en förutsättning för en effektiv och rätts-säker förvaltning av rovdjuren. Den befintliga databasen Rovdjursforum fungerar inte tillfredsställande. Naturvårdsverket bör därför snarast påbörja arbetet med att utveckla en databas som uppfyller dessa krav. Basen bör innehålla en publik del med webbaserad information. Naturvårdsverket bör även initiera ett samarbete med Norge och Finland för att utveckla en till vissa delar gemensam nordisk rovdjursdatabas.

Med anledning av den utvecklade rovdjursförvaltningen bör Naturvårdsverket som en del i viltförvaltningen även i fortsättningen – genom anslaget för åtgärder för biologisk mångfald, 1:3 under utgiftsområde 20 – få avsätta medel för särskilda informationsinsatser under 2009 och 2010. Vidare bör verket inom ramen för anslaget även fördela medel efter ansökan från olika aktörer och organisationer. Svenska Jägareförbundet bör även fortsättningsvis sprida information om rovdjur, jakt och frågor som är kopplade till förvaltningen av rovdjuren inom ramen för sitt allmänna uppdrag.

Att uppleva rovdjuren på plats i naturen, och samtidigt lära sig mer om deras förutsättningar, är en genuin upplevelse som många människor söker i allt större utsträckning. På senare år har flera mindre lokala företag på flera platser i landet utvecklat olika former av upplevelsepaket. Ekoturism, guidade vandringar och föreläsningar är flera av de aktiviteter som har utvecklats. Dessa initiativ är mycket betydelsefulla för att skapa förståelse för och informera och sprida kunskap om rovdjuren som en naturlig del i vår fauna. Flera av de turistföretag vars affärsidé bygger på vilt- och rovdjursturism är lokaliserade till landsbygden, vilket innebär att företagen bidrar till landsbygdens utveckling. I regeringens skrivelse 2008/09:167 En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder, lyfts särskilt utvecklingen av turismnäringen fram som bidragande till landsbygdernas utveckling.

16 Viltskador och ersättningssystemet

16.1 Gällande ersättningssystem

Enligt viltskadeförordningen (2001:724) ger staten, i mån av medel, bidrag för att förebygga skador av vilt och ersättning för skador av vilt, bl.a. av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn. Bestämmelserna gäller såväl skador på ren som på andra tamdjur än ren. I renskötselområdet tillämpas bestämmelserna – när det gäller ren – av Sametinget. När det gäller andra tamdjur än ren i renskötselområdet och i områden utanför renskötselområdet tillämpas bestämmelserna av länsstyrelsen. Viltskadeförordningen kompletteras av Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2008:16) om bidrag och ersättningar för viltskador enligt 11 och 12 §§ viltskadeförordningen.

Länsstyrelsen ger efter ansökan bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för skador av vilt på annat än ren samt vid personsador eller dödsfall orsakade av björn. Ersättning får ges om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv ska svara för kostnaderna.

Länsstyrelsen ska särskilt beakta om viltet får jagas, skadans omfattning samt möjligheterna att genomföra en effektiv skydds jakt eller andra skadeförebyggande åtgärder. Viltskador ska som regel alltid besiktigas av en besiktningsman som länsstyrelsen har utsett. Länsstyrelsens beslut om ersättning får inte överklagas utom när det gäller beslut som rör ersättning när en person har dödats eller skadats av björn.

Sametinget beslutar om ersättning till berörd sameby för skador på ren inom samebyns betesområde i Sverige och inom de områden i Norge som disponeras med stöd av 1972 års renbeteskonvention. Ersättningen ska kompensera samebyarna för de skador som rovdjuren antas åsamka renarna. Ersättning ges utan ansökan.

För skador på ren orsakade av varg, järv och lodjur grundar sig ersättningen på antalet föryngringar eller regelbunden eller tillfällig förekomst av varje art inom samebyns betesområde. Ersättning för skador som orsakas av björn och kungsörn ges om arterna förekommer inom området. Sametingets beslut enligt förordningen får överklagas enligt bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223).

Länsstyrelsen ska efter samråd med den berörda samebyn varje år undersöka, dvs. inventera, antalet föryngringar och förekomst av varg, järv och lodjur samt, om det förekommer, björn eller kungsörn inom samebyn. Sametingets beslut om ersättning ska grundas på denna undersökning.

Naturvårdsverket får meddela närmare föreskrifter om inventeringen. Om föreskrifterna rör rennäringen, ska verket samråda med Sametinget. Sametinget har föreskriftsrätt i fråga om bidrag och ersättningar inom renskötselområdet.

Om ett eller flera rovdjur av samma art under en begränsad tid och inom ett begränsat område dödar eller skadar ett stort antal renar, s.k. massdödande, ger Sametinget ersättning efter ansökan under vissa förutsättningar.

16.2 Överväganden om ett ändrat ersättningsystem

Regeringens bedömning: Disponibla medel för att förebygga viltskador bör prioriteras tydligare än i dag. Den höga koncentrationen av tamdjursbesättningar i södra Sverige föranleder ett större mått av prioritering för att de förebyggande åtgärderna ska kunna ge en god samlad effekt. Naturvårdsverket bör med hjälp av Statens jordbruksverk och Viltskadecenter utforma en vägledning för dessa prioriteringar.

Ett ställningstagande i frågan om att separera ersättningar för rovdjursförekomst från förebyggande åtgärder i renskötselområdet bör avvakta utfallet av Sveriges lantbruksuniversitets pågående studier av förebyggande åtgärder i renskötselområdet.

Ställningstaganden i frågorna om en differentierad ersättning vid renbete i Norge och om förändrad ersättning för förekomst av björn och örn bör anstå tills det finns ett underlag.

Rovdjursutredningens bedömning: Det bör finnas tydliga kriterier för när olika former av förebyggande åtgärder, t.ex. bidrag till stängsel eller tillstånd för skyddsjakt, kan vara aktuella. Förvaltningen bör ha stöd i form av handböcker. Resurserna för förebyggande insatser bör även i fortsättningen främst användas för att minska risken för angrepp för enskilda brukare. Målet med förebyggande åtgärder kan utformas som toleransnivåer som bestäms i regionala förvaltningsplaner.

Viltskadecenters uppdrag bör vidgas till att omfatta insatser i renskötselområdet. Viltskadecenter bör även efter 2009 disponera medel för att utveckla förebyggande åtgärder mot rovdjursskador i renskötselområdet. Medlen bör användas av Viltskadecenter efter samråd med Sametinget.

Bidrag för att förebygga skada bör inte räknas av från ersättning för skada på ren vilket föranleder ändring av 3 § viltskadeförordningen.

Nuvarande bestämmelser om ersättning för andra viltskador än på ren bör i huvudsak behållas.

Ersättning för hund som dödats eller avlivats efter att ha skadats av varg, björn, järv, lodjur eller kungsörn bör lämnas med högst 20 000 kronor. Ersättning för veterinärvård eller andra styrkta kostnader för en oförsäkrad hund som skadats av ett stort rovdjur bör lämnas med högst 10 000 kronor. Länsstyrelsernas tillämpning av viltskadekungörelsen bör bli mer enhetlig.

En omfattande studie bör under en fyraårsperiod genomföras för att bedöma den samlade rovdjurspredationen och andra effekter som de stora rovdjuren förorsakar rennäringen.

I avvaktan på aktuell dokumenterad kunskap från samlade studier om rovdjurens predation på ren bör det vara Sametingets uppgift att i budgetberedningen motivera behovet av eventuella justeringar av ersättningsbeloppen för lodjur och järv.

Ersättningen för regelbunden eller tillfällig förekomst av varg i en sameby bör inte längre avse varje individ. Ersättningsbeloppen bör höjas och ersättningen bör inte delas mellan samebyarna.

Ersättningen för björn och kungsörn bör till två tredjedelar grundas på arternas föryngning i en sameby under tre år och till en tredjedel på same-

byns areal. Målet bör vara att merparten av ersättningen ska vara relaterad till föryngring. Fördelningen av den arealbaserade ersättningen mellan samebyarna bör ske enligt samma norm som tillämpas i dag.

Den samlade ersättningen för björn bör höjas.

Principen med en differentierad ersättning i åretruntmarkerna och vintebetesområdena för rovdjursskador på ren bör övervägas. Frågan bör värderas i samband med de predationsstudier i renskötselområdet som utredningen har föreslagit.

Frågor om hur inventeringar av rovdjur inom konventionsområdet i Norge ska organiseras och finansieras och vilka ersättningar som ska ges till svenska renägare för rovdjur som helt eller delvis uppträder på norsk mark bör regleras i ett avtal mellan länderna. Avtalet bör också beröra frågan om hur skydds jakt efter rovdjur ska organiseras i områden där svenska samebyar har betesrätt.

Remissinstanserna: Majoriteten av instanserna har anfört att staten bör ha hela ansvaret för kostnaderna av förvaltningen för stora rovdjur. *Viltskadecenter, Svenska samernas riksförbund, Sametinget, Naturhistoriska riksmuseet, Statens lantbruksuniversitet* och *Naturvårdsverket* har anfört att det redan nu finns tillräckligt underlag för att ändra ersättnings-systemet i renskötselområdena och att detta bör ske skyndsamt. Bidrag för åtgärder för att förebygga skada bör inte räknas av från ersättning för skada stöds.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen uttalade i propositionen *Jakt och viltvård* (prop. 1991/92:9) att var och en är skyldig att tåla ett visst mått av intrång och olägenhet till följd av förekomsten av vilt. Respekten för naturen och dess givna regler måste prägla synen på konflikter mellan olika mänskliga aktiviteter och viltet. Detta innebär att viltskador inte helt kan undvikas även om en allt för hög grad av tålighet inte kan krävas av dem som drabbas av skador. Principen bör dock vara att viltskador ska förebyggas. En tillräckligt stor avskjutning av de jaktbara stammarna under den normala jakttiden är det viktigaste medlet för att förebygga viltskador. Möjligheten att få ersättning för skada av vilt bör, när det gäller andra skador än de som orsakas på tamdjur, endast finnas kvar när det gäller skador orsakade av arter där på beståndens ringa storlek innebär att jakt inte är tänkbar i någon form. I propositionen *Sammanhållen rovdjurspolitik* (prop. 2000/01:57) uttalade regeringen att dessa principer fortfarande borde gälla. Regeringen är även nu av uppfattningen att dessa principer bör ligga till grund för samhällets syn på vad var och en bör tåla beträffande förekomst av vilt.

Bidrag för förebyggande åtgärder mot skador på andra tamdjur än ren

Bidrag för skadeförebyggande åtgärder får enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd endast ges för åtgärder som har en dokumenterad skadeförebyggande effekt. Bidrag får dock inte ges för åtgärder som avser skydd av egendom som genom sin koncentrerade eller övriga karaktär är särskilt skadeexponerad eller är avsedd för annan användning än i näringsverksamhet. Om det finns särskilda skäl, får dock länsstyrelsen

trots detta ge bidrag. Efter en ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd kan från årsskiftet bidrag numera ges för att förebygga skador i bigårdar som används i näringsverksamhet.

Med det relativt låga antal angrepp av rovdjur som varje år inträffar i Sverige, är det enligt Rovdjursutredningen inte ekonomiskt lönsamt för staten att ge bidrag till förebyggande åtgärder. Regeringen anser att systemet dock kan motiveras av andra skäl än rent ekonomiska. Det viktigaste är att bidragen ökar acceptansen för rovdjuren och för riksdagens mål för de stora rovdjuren.

Regeringen anser att dagens system med statliga bidrag för att förebygga skador orsakade av rovdjur fungerar väl. Det har under Rovdjursutredningens gång inte kommit fram att det finns några brister som bör föranleda större förändringar av systemet. Länsstyrelsen bör även i fortsättningen vara beslutande myndighet. Viltskadecenter bör fortsättningsvis utveckla skadeförebyggande åtgärder och rekommendera vilka ersättningsnivåer som bör tillämpas.

Eftersom länsstyrelsernas medel för att förebygga angrepp av rovdjur är begränsade är det viktigt att de medel som avsätts för viltskador används så kostnadseffektivt och väl avvägt som möjligt. Disponibla medel för att förebygga viltskador bör prioriteras tydligare än i dag. Bidragen bör i första hand ges till de mest utsatta djurbesättningarna, dvs. besättningar i vargrevir eller tamdjursbesättningar som haft tidigare angrepp av rovdjur. Tamdjur på fritt skogs- eller fjällbete löper avsevärt större risk för angrepp än stängslade djur. Bidrag till skadeförebyggande åtgärder bör därför ges till sådana besättningar även utanför vargrevir utan att någon skada behöver ha uppkommit.

Naturvårdsverket bör med hjälp av Viltskadecenter utforma en vägledning för hur medlen för förebyggande av viltskador bör prioriteras för att ge en god samlad effekt. Länsstyrelsen bör vara en aktiv part i arbetet med att tillämpa Naturvårdsverkets och Viltskadecenters vägledning. Det ska ske en dialog mellan länsstyrelsen och intressenter på den lokala nivån vid upprättandet av de länsvisa prioriteringarna av bidragsmedlen.

Bidrag för förebyggande åtgärder mot skador på ren

Renen är det viktigaste bytet för stora rovdjur i renskötselområdet och det är inte möjligt att förebygga all predation. Målsättningen bör vara att minska förlusterna under de perioder eller i de områden där skadorna är som mest omfattande. Inom nationalparkerna är behovet av att förebygga rovdjursskador på ren särskilt påtagligt.

Det finns ett behov av dokumenterad kunskap om förebyggande åtgärder i renskötselområdet. Inom renskötseln finns en stor erfarenhet av de tillgängliga förebyggande metoderna, men erfarenheterna är inte dokumenterade. Forskningen saknar också dokumenterad kunskap om effekterna av åtgärder för att minska rovdjursskador på renar. Det är därmed svårt att jämföra och rangordna åtgärderna efter effektivitet, särskilt när det gäller kostnadseffektiviteten. Det är svårt att särskilja vad som ingår i det normala arbetet med renar och vad som är extra förebyggande arbete. Bara ett fåtal av de åtgärder som används har utvärderats och informationen om effektiviteten bygger oftast på antaganden och observationer från enskilda individer.

Regeringen anser att det finns ett behov av utveckling av skadeförebyggande åtgärder i renskötseln och uppdrog därför i oktober 2007 åt Sveriges lantbruksuniversitet att utveckla förebyggande insatser inom renskötselområdet. Syftet är att vetenskapligt utvärdera effekterna av förebyggande åtgärder inom renskötselområdet. Under en treårsperiod anslås 3 miljoner kronor årligen för förebyggande insatser inom renskötselområdet. Medlen disponeras av Viltskadecenter.

Regeringen avser att invänta redovisade slutsatser av uppdraget och är därför inte beredd att för närvarande genomföra någon ändring vad gäller bestämmelserna om skadeförebyggande åtgärder i renskötselområdet. Regeringen tar i avsnitt 19 upp frågan om forskning kring rovdjursförebyggande åtgärder samt behovet av predationsstudier inom renskötseln.

Ersättning för skador av vilt på annat än ren

Från den 1 januari 2009 ges enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd ersättning för skador på egendom under förutsättning att det inte varit praktiskt möjligt att förebygga eller förutse skadan eller om särskilda skäl föreligger. Ersättning ges dock inte för hund som har skadats eller dödats vid jakt, jaktträning, jaktprov eller motsvarande, om skadan är orsakad av den djurart som jakten avsåg, skada på vilt eller andra vilda djur och skada på egendom som är avsedd för annan användning än i näringsverksamhet. Om det finns särskilda skäl, får dock länsstyrelsen trots detta besluta om ersättning.

Hund som skadas av något av de fem stora rovdjuren ersätts med 5 000 kronor. Därutöver får ersättning ges med högst 5 000 kronor för självrisk i försäkring eller, om hunden är oförsäkrad, för veterinärvård eller andra styrkta kostnader som skadan föranlett. Hund som dödats eller avlivats efter att ha skadats av ett stort rovdjur ersätts med 20 000 kronor. Dessa belopp överensstämmer med det som Rovdjursutredningen har förordat. Regeringen ser inte något behov av att nu göra några förändringar i ersättningssystemet för skada av vilt på annat än renar.

Ersättning för skador på ren som orsakas av lodjur eller järv

Ersättningssystemet för lodjur och järv är baserat på föryngring samt på regelbunden och tillfällig förekomst. Rovdjursutredningen har bedömt att systemet huvudsakligen fungerar väl. Ersättning för lodjur och järv ges för närvarande med 200 000 kronor för varje föryngring och med 70 000 kronor respektive 35 000 kronor om arterna förekommer regelbundet respektive tillfälligt i samebyarna.

Efter förslag från Sametinget fastställer regeringen i Sametingets regleringsbrev ersättningsbeloppens storlek. I avvaktan på aktuell och säkrare kunskap om predationen bör det även fortsättningsvis vara Sametingets uppgift att i budgetberedningen påtala och motivera behovet av eventuella justeringar av ersättningsbeloppen för skador orsakade av lodjur och järv.

Ersättning för skador på ren som orsakas av varg

Varg kan otvivelaktigt orsaka betydande skador på ren och renskötsel i ett område. Utgångspunkten vid beräkningen av ersättnings storlek ska

vara kostnaderna för det merarbete som ett rovdjur orsakar. Det motiverar att ersättningen för varg är högre än motsvarande ersättning för järv och lodjur.

För varg betalas för närvarande 500 000 kronor för varje föryngring. Ersättningsbeloppen för regelbunden eller tillfällig förekomst är 80 000 kronor respektive 35 000 kronor. När det gäller varg avser beloppen – till skillnad från det som gäller för lodjur och järv – varje individ.

För att öka förutsättningarna för att fler vargar med finsk-rysk härkomst ska kunna bidra till att förbättra den svenska vargpopulationens genetiska status bör, enligt utredningen, ersättningen till samebyarna – på samma sätt som för lodjur och järv – ges för regelbunden eller tillfällig förekomst av varg i en sameby utan koppling till individ.

Enligt utredningen bör ersättningsbeloppen vid vargförekomst höjas kraftigt och ersättningen inte delas mellan samebyarna. Det bör ankomma på Sametinget att i anslagsframställningen redovisa och motivera förslag till höjning av ersättningsbeloppen.

Ersättning för skador på ren som orsakas av björn eller kungsörn

Ersättning för skador på ren som orsakas av björn eller kungsörn ges om arterna förekommer inom samebyns område och fördelas mellan de ersättningsberättigade samebyarna i förhållande till betesområdenas areal.

Enligt Rovdjurutredningen är det nu möjligt att successivt fasa ut den nuvarande ersättningen för björn och kungsörn, som helt baseras på areal, till förmån för ersättning baserad på föryngring och areal.

Enligt Naturvårdsverket är kunskapsläget nu sådant att ersättningen för kungsörn bör övergå från en helt arealbaserad ersättning till en ersättning som också relaterar till föryngring. Trots svårigheterna att verifiera förekomst av björn är det enligt verket också möjligt att för björn införa en ersättning som relaterar till föryngring.

Regeringens uppfattning är att ytterligare överväganden behövs innan ställning kan tas till en ändring av ersättningssystemet för björn och kungsörn. I övrigt bör frågor om ersättning för inträffad skada behandlas inom ramen för budgetarbetet. Regeringen avser därför att återkomma i dessa delar.

Differentierad ersättning

I propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) ansåg regeringen att ersättningen för rovdjursrivna renar borde vara 25 procent lägre inom vinterbetesområdet och inom konventionsbetesområdena i Norge än inom övriga områden. Motiveringen var att renskötsel var tillåten inom vinterbetesmarkerna under en begränsad tid av året och att rovdjurens skador för renskötseln var mindre där än inom andra delar av renskötselområdet.

Riksdagen ansåg i ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2000/01: MJU19) att underlaget i propositionen inte var tillräckligt och att den förordade differentieringen tills vidare inte borde genomföras. Enligt riksdagen varierade förutsättningarna för rennäringen inom renskötselområdet. Förhållandena i Jämtlands och Dalarnas län och i åretruntmarkerna längre norrut var i flera avseenden annorlunda jämfört med vinterbetesområ-

dena. Det fanns en risk för att systemet i vissa områden kunde få oönskade och orättvisa konsekvenser.

Naturvårdsverket har i sin redovisning av ett regeringsuppdrag den 18 december 2003 föreslagit att ersättningen för föryngring och förekomst differentieras mellan åretruntmarkerna och vinterbetesområdena.

Sametinget har avvisat förslaget om en differentiering mellan åretruntmarkerna och vinterbetesområdena. Sametinget anser att man som villkor för ersättning ska kunna kräva att samebyn bekräftar att betning skett inom område med rovdjursföryngring.

Regeringen delar Rovdjursutredningens uppfattning om att frågan om en differentierad ersättning bör tas upp till behandling först när det finns ytterligare kunskap om rovdjurens predation på ren.

Ersättning för rovdjursrivna renar inom konventionsområden i Norge

Sedan år 1883 har det gränsöverskridande renbetet reglerats genom överenskommelser mellan Sverige och Norge, varigenom Lappkodicillen från 1751, varit "suspended" under konventionernas giltighetstid. Den senaste gällande överenskommelsen var konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning (SÖ 1972:15).

Ersättning för rovdjursrivna renar lämnas enligt viltskadeförordningen även för skador inom de områden i Norge som disponeras med stöd av 1972 års renbeteskonvention. Renbeteskonventionen upphörde att gälla den 1 maj 2005, men ersättning betalas även därefter ut för rovdjursförekomst i de tidigare konventionsområdena. Förhandlingar påbörjades 2003 mellan de båda länderna om en ny konvention. Förhandlingarna är nu avslutade konventionen kommer inom kort att undertecknas. Genom konventionen ställs 24 områden i Norge till förfogande för svensk renbetning och 16 områden i Sverige för norsk renbetning. Dessutom kommer det att finnas två gemensamma områden vid riksgränsen.

Under arbetet med den lagstiftning som behövs med anledning av den nya konventionen avser regeringen att med Norge ta upp frågan om samarbete och bestämmelser mellan länderna i fråga om inventering och ersättning för rovdjurskadorna på ren som uppkommit vid vistelse i det andra landet.

17 Jakt

17.1 Gällande rätt

Som framgår av avsnitt 6 regleras de grundläggande förutsättningarna för att jaga stora rovdjur av internationella konventioner och EU-direktiv.

Dessa åtaganden har implementerats i svensk lagstiftning. Detta har främst skett genom bestämmelser i jaktlagen och i jaktförordningen.

Jaktlagen

Viltet är fredat och får jagas endast om detta följer av jaktlagen eller av föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen (7 §). Med jakt avses att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka efter, spåra

eller förfölja vilt samt att göra ingrepp i viltets bon eller att ta eller förstöra ägg (2 §). Vilt får inte ofredas och inte heller förföljas annat än vid jakt. Lämpliga åtgärder får dock vidtas av markinnehavaren i syfte att motverka skador av vilt, om sådana skador inte kan motverkas på annat tillfredsställande sätt (5 §). Om ett vilt djur orsakar avsevärd skada eller om det kan antas vara farligt för människors säkerhet, får polismyndigheten låta avliva djuret om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning (9 §).

Regeringen får meddela föreskrifter om de tider när olika slag av vilt får jagas inom skilda delar av landet (allmän jakt), tillstånd till jakt under en särskild jakttid (licensjakt) och tillstånd till jakt för att förhindra skador av vilt (skyddsjakt) (29 §).

Om det på grund av ett viltbestånds storlek finns påtagliga risker för trafikolyckor eller för allvarliga skador av vilt, får den myndighet som regeringen bestämmer besluta om jakt för att förebygga eller minska sådana risker. I beslutet ska bestämmas hur jakten ska bedrivas och om den ska ske genom jakträttshavarens försorg, om jakträttshavaren har åtagit sig det, eller genom särskilda utsedda jägare. I beslutet ska också bestämmas hur det ska förfaras med djur som dödas eller fångas vid jakten (7 §).

Jaktförordningen

I områden där det finns fasta stammar av björn, varg, järv eller lodjur får Naturvårdsverket efter samråd med länsstyrelsen genom föreskrifter eller beslut i det enskilda fallet ge tillstånd till jakt efter vissa exemplar av sådana djur och i ett begränsat antal (licensjakt). En förutsättning för att licensjakt ska kunna tillåtas är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden (6 §).

Om det behövs för att förhindra att björn, varg, järv, lodjur, säl eller örn orsakar skador får Naturvårdsverket ge tillstånd till jakt (skyddsjakt). Detsamma gäller om ett enskilt djur av arterna björn, varg, järv, lodjur eller örn orsakar allvarliga skador eller olägenheter. Naturvårdsverket får i dessa fall föreskriva att beslut om skyddsjakt på björn och lodjur får meddelas av länsstyrelsen. Sådana föreskrifter får dock endast avse län med fasta stammar av björn eller lodjur. I beslutet om tillstånd ska det bestämmas hur det ska förfaras med ett fångat eller dödat djur. Naturvårdsverket får medge att motordrivet fortskaffningsmedel får användas och att jakten får bedrivas på annans jaktområde (27 §).

Beslut om skyddsjakt får bara meddelas om det inte finns någon annan lämplig lösning och om det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Om dessa villkor är uppfyllda, får beslut om skyddsjakt meddelas av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse, av hänsyn till flygsäkerheten, för att förhindra allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom, för att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana djur eller växter (23 a §).

I föreskrifter eller beslut om licensjakt enligt 6 § och skyddsjakt enligt 27 § ska det anges vilka arter som berörs, antalet djur som får fällas, vilka medel och metoder som får användas, vilken tid och vilket område som avses, de villkor som i övrigt behövs för att så långt möjligt undvika skador och olägenheter av betydelse för den berörda artens bestånd och den kontroll som kommer att ske (9 b §).

Även om jakt annars inte är tillåten får Naturvårdsverket genom föreskrifter eller beslut i det enskilda fallet ge tillstånd till jakt om det behövs för forsknings- eller utbildningsändamål, för återinplantering eller återinförande av en art eller för den uppfödning som krävs för detta. En förutsättning för att verket ska få tillåta sådan jakt är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde (31 §).

Naturvårdsverket beslutar om skyddsjakt på myndighets initiativ enligt 7 § jaktlagen när det gäller björn, varg, järv, lodjur och säl samt efter rovdjur fåglar och ugglor (24 §).

Bestämmelser om skyddsjakt på enskilda initiativ för att skydda mot rovdjur finns i 28–28 c §§ jaktförordningen, se avsnitt 17.6.

17.2 Hittills gällande rovdjurspolitik i fråga om jakt

I propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) togs frågan om jakt på rovdjur upp. Det konstateras generellt att när en art befinner sig under miniminivån bör endast skyddsjakt, dvs. jakt för att förebygga skador, förekomma i begränsad omfattning. Men så länge en art befinner sig över nivån kan större hänsyn tas till motstående intressen. Så länge en art inte har nått etappmålet bör endast skyddsjakt tillåtas och då i begränsad omfattning (se avsnitt 11.1). Skyddsjakt i syfte att lokalt begränsa antalet djur bör endast tillåtas om stammen i landet som helhet visar en entydigt positiv utveckling. När det gäller skyddsjakt på enskilda individer som orsakar allvarliga skador eller olägenheter kan andra bedömningar göras.

När det gäller de enskilda arterna sades i propositionen i fråga om *björn* att jakten bör ha sådan inriktning att risken för olyckor där människor kommer till skada minimeras. Vidare sades att jakten bör utformas så att skadorna på renar och andra tamdjur begränsas och att särskild hänsyn bör tas till behovet att minska risken för att många renkalvar dödas.

När det gäller *varg* sades i propositionen att innan etappmålet är nått bör skyddsjakt tillåtas endast i begränsad omfattning och då främst kunna tillåtas inom renskötselområdet. Det gäller då i första hand vargar som etablerar revir inom områden som är särskilt olämpliga med hänsyn till rennäringen. Vidare sades att en förutsättning för skyddsjakt bör dock vara att stammen som helhet i landet visar en positiv utveckling mot etappmålet.

När det gäller *järv* sades i propositionen att en allmän utgångspunkt för målen för rovdjursarternas utbredning i renskötselområdet är att renskötseln inte allvarligt ska försvåras eller omöjliggöras i någon sameby.

I fråga om *lodjur* sades i propositionen att en miniminivå på 300 årliga föryngringar ger utrymme för endast en mycket begränsad jakt men att viss hänsyn till motstående intressen dock bör kunna tas i förvaltningen av lodjursstammen. I ett historiskt perspektiv har lodjursstammen emellertid visat stor känslighet för jakttrycket och fluktuerat kraftigt. Det är därför viktigt att noggrant följa stammens utveckling för att bedöma effekterna av jakten. Det är motiverat med skyddsjakt på lodjur i renskötselområdet av hänsyn till rennäringens intressen. Målet där bör vara en långsam minskning mot 400 individer. För att lodjursstammen ska vara tillräckligt stor i ett nationellt perspektiv bör stammen emellertid tillåtas växa i andra områden innan den reduceras i renskötselområdet. Jakt på lodjur bör därför inte tillåtas i sådan omfattning eller på sådana platser att dess spridning söderut förhindras. De jaktliga intressena kommer därigenom att få tåla en större påverkan på viltbestånden. I områden med återetablering av lodjur och där stammen ökar snabbt bör en begränsad jakt kunna tillåtas.

I fråga om *kungsörn* konstaterades i propositionen att kungsörnen är det av rovdjuren som leder till minst konflikter med näringsutövare och jaktintressen samt att skyddsjakt därför inte bör tillåtas annat än i undantagsfall.

17.3 Beteckningarna ”licensjakt” och ”skyddsjakt”

Regeringens bedömning: Beteckningarna ”licensjakt” och ”skyddsjakt” bör även fortsättningsvis användas för den jakt som inte är allmän jakt.

Naturvårdsverkets bedömning: Det saknas en bra benämning på den jakt som i dag bedrivs efter björn och lodjur med stöd av 6 eller 24 §§ jaktförordningen. Denna jakt bör benämnas förvaltningsjakt. Den jakt som bedrivs med stöd av 6 § saknar en allmänt vedertagen beteckning medan jakt enligt 24 § benämns skyddsjakt. Det finns således inte någon samlande term för de årliga stora besluten om jakt och skyddsjakt på björn och lodjur. Naturvårdsverket använder termen ”förvaltningsjakt” som samlande beteckning på den årliga jakten efter björn och lodjur, samt i framtiden eventuellt även efter varg och järv. Termen ”förvaltningsjakt” bör föras in i jaktförordningen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser delar Naturvårdsverkets bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen får enligt 29 § jaktlagen meddela föreskrifter bl.a. om tillstånd till jakt under en särskild jakttid (licens) och tillstånd till jakt för att förhindra skador av vilt. Dessa jaktformer benämns i jaktförordningen ”licensjakt” respektive ”skyddsjakt”. Det finns inget behov av att nu införa någon samlande beteckning för dessa båda jaktformer eller att ändra gällande benämningar.

17.4 Jakt efter stora rovdjur

Regeringens bedömning: Jakt efter björn och lodjur bör som huvudregel utformas som licensjakt. En begränsad licensjakt efter varg och järv kan tillåtas om jakten inte försämrar artens bevarandestatus eller förhindrar återställande av en gynnsam bevarandestatus. Skydds jakt bör dock prioriteras, i synnerhet efter järv. Det bör tydliggöras att jakten ska ske under noggrant kontrollerade förhållanden. Frågan om användning av åtel och fällor vid licensjakt behöver utredas vidare.

Rovdjursutredningens och Naturvårdsverkets bedömningar överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna har delat bedömningen att populationsbegränsning (främst av lodjur och björn) bör ske i form av licensjakt och att länsstyrelsen beslutar om jaktens omfattning. Flertalet av instanserna har dock anfört att detta gäller endast under förutsättning att gynnsam bevarandestatus först har uppnåtts. Flertalet remissinstanser har vidare anfört att det finns förutsättningar för licensjakt efter varg och järv men att en sådan inte får påverka förutsättningarna för skydds jakt samt att invandrade vargar måste undantas från licensjakt. Jägarorganisationerna har förespråkat att licensjakt bör vara det huvudsakliga alternativet. *Centrum för biologisk mångfald*, *Svenska naturskyddsföreningen*, *Världsnaturfonden WWF*, *Svenska turistföreningen*, *Statens veterinärmedicinska anstalt* och *Svenska rovdjursföreningen* m.fl. har anfört att art- och habitatdirektivet inte ger utrymme för licensjakt efter arter som inte har uppnått gynnsam bevarandestatus och att ansvaret för jakt efter sådana arter även fortsättningsvis bör ligga på central nivå.

Skälen för regeringens bedömning

Bakgrund

Utgångspunkten för svensk jaktlagstiftning är att allt vilt är fredat. Den jakt som är tillåten är alltså undantag från grundregeln.

Eventuella problem och skador som jaktbart vilt förorsakar ska i första hand regleras genom jakt. Av den anledningen betalas endast ersättning från staten för skador som orsakas av fredat vilt, dvs. arter som inte har allmän jakttid.

Jakt kan hålla rovdjursstammarna på nivåer som inte leder till oacceptabel påverkan på bytesdjur eller på tamdjur eller i övrigt oacceptabla förhållanden i relationen mellan människa och rovdjur. Det finns ett samband mellan antalet stora rovdjur och de skador de kan orsaka. Detta samband är dock inte linjärt. Den svenska björnstammen har ökat under lång tid utan att skadefrekvensen ökat i motsvarande grad. Om de naturliga bytesdjuren minskar, kan skadebilden för tamdjur öka utan att rovdjuren ökar och tvärtom. Reglerande jakt minskar också påverkan på bytesdjuren, vilket har betydelse för jakten på bl.a. rådjur och älg.

En välreglerad jakt kan vara ett sätt att upprätthålla rovdjurs skygghet för människor. Jakt kan också öka acceptansen för rovdjursförvaltningen.

Människor som känner att de har få möjligheter att påverka sin egen lokala miljö tenderar att bli mer negativa till nya företeelser än människor som ges större påverkansmöjlighet. Rovdjurens återetablering och den rådande rovdjurspolitiken har hittills gett alltför begränsat utrymme åt regional förvaltning och lokal påverkan.

En större delaktighet i rovdjursförvaltningen, inklusive medverkan i inventeringar och möjligheter att delta i jakt på populationer med gynnsam bevarandestatus bidrar till att öka toleransen för rovdjuren i människans närhet. Detta är också i enlighet med Europeiska kommissionens riktlinjer för förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå (se avsnitt 6.2). Enligt riktlinjerna finns det från bevarandesynpunkt inga principiella skäl att motsätta sig en viss begränsad jakt på rovdjur. En sådan jakt ställer höga krav på noggrann övervakning och förvaltning avseende hela rovdjurspopulationen inklusive livsmiljöer. Vid bedömningen av bevarandestatusen uttalas att en rovdjursart inte behöver ha uppnått gynnsam bevarandestatus för att ett undantag från skyddet ska kunna medges. Rovdjurspopulationen som sådan måste dock vara livskraftig och dess bevarandestatus eller vägen mot gynnsam bevarandestatus får inte äventyras. Argumenten för ett undantag från skyddsreglerna måste dock vara mycket starka och jakten mycket begränsad. Det krävs också en noggrann övervakning av jaktens konsekvenser. Jakt som ett inslag i beståndsförvaltningen av de stora rovdjuren kan minska det hot som rovdjuren kan utgöra mot en traditionell livsstil och därigenom påverka landsbygdens utveckling i stort. Renskötsel och fäbodbruk är exempel på näringsverksamhet med långa kulturtraditioner som samhället satsar resurser på att bevara. Ett mål måste vara att begränsa den konflikt som kan finnas mellan de stora rovdjurens och människors livsmiljöer.

En alltför stark rovdjurskoncentration kan i princip endast minskas genom jakt. Lokalt kan det samlade rovdjurstrycket bli oacceptabelt högt. Jakt bidrar till att förvalta en rovdjursart till förmån för att öka utrymmet för övriga rovdjur och bytesdjur, liksom för att minska risken för skador på tamdjur.

Rovdjurens etablering i nya områden kan underlättas genom jakt samtidigt som jakt kan bidra till att reducera rovdjursstammarnas tillväxt i kärnområden. När stora rovdjur etablerar sig i nya områden uppstår ofta konflikter med andra intressen. Jakt kan vara ett medel för att bromsa en för snabb tillväxttakt samtidigt som den redan från början bidrar till att ge localsamhället delaktighet i den praktiska förvaltningen.

Jakt som bedrivs legalt kan bidra till att minska den illegala jakten. Den ökade tilldelningen av jaktkvoter för björn har medverkat till att den illegala jakten har minskat. Liknande erfarenheter har man i Norge av legal jakt på järv.

Enligt det som sagts i avsnitt 11 bör beslut om licensjakt fattas på det sätt som Naturvårdsverket har förordat. Naturvårdsverket bör i föreskrifter få meddela villkor för licensjakt efter björn, varg, järv och lodjur. När länsstyrelsen beslutar om jakt får den också i det enskilda fallet medge undantag från bestämmelserna om hundanvändning. Detsamma gäller användning av motorfordon vid jakt samt tid på dygnet och andra villkor.

Eftersom utrymmet för jakt är begränsat bör tilldelningen vid licensjakt anpassas efter skyddsjakten omfattning. En viktig åtgärd vid en licensjakt efter varg är att undanta invandrade vargar och deras avkomma.

Licensjakt efter järv kan påverka möjligheten att bevilja skyddsjakt i de områden där arten medför stora problem för renskötsel. Regeringen anser att skyddsjakt i stället bör tillåtas i större omfattning i de områden där järven orsakar problem för rennäringen.

Jakt under strängt kontrollerade former

Enligt art- och habitatdirektivet ska jakt ske under strängt kontrollerade former. Som ett led i detta arbete anger Naturvårdsverket därför i sina beslut om jakt efter lodjur att de personer som avser att jaga lodjur ska registreras i jaktkortsregistret. Om en jaktledare är utsedd, räcker det dock att jaktledaren är registrerad.

Regeringen anser att alla som ska delta i licensjakt efter andra rovdjur än björn bör ha skyldighet att registrera sig på samma sätt som dagens lodjursjägare. Jakten bör utformas på ett sätt som minimerar risken för att genetiskt värdefulla vargindivider fälls. Skyttens provtagning av fällda djur måste säkerställa att relevant kunskap om djuren kommer förvaltningen till del. Besiktning av fällda djur måste utformas på ett sätt som säkerställer att djuren fälls i enlighet med regelverket. Slutligen måste tillsyn under förvaltningsjakten utformas på ett sätt som säkerställer att villkoren för jakten följs. Art- och habitatdirektivets krav på strängt kontrollerade förhållanden måste upprätthållas.

Jakt efter björn

Björnstammen har gynnsam bevarandestatus och den normala jaktformen bör därför vara licensjakt som ett led i en adaptiv förvaltning. Därutöver bör skyddsjakt på björn vara förbehållen skadegörande individer. Jaktuttagets storlek ska beräknas med säkerhetsmarginal som också inkluderar effekterna av illegal jakt.

Björnjakten i sin nuvarande form är ett förvaltningsverktyg som bör användas för att begränsa den svenska björnpopulationens tillväxt. En adaptiv förvaltning, där uppföljning och utvärdering av tagna beslut om jaktuttag ligger till grund för nya anpassade beslut om jaktuttag, har stor betydelse.

Den legala jakten på björn i sin nuvarande form har enligt utredningen ingen negativ effekt på björnens långsiktiga överlevnad, så länge hänsyn tas till bl.a. honors sociala organisering, infanticid (när vuxna hanar dödar björnungar) och svårförutsägbara naturliga förändringar som säkerhetsmarginal när jaktuttaget ska beräknas. I denna osäkerhet måste också effekterna av illegal jakt inkluderas, då den än så länge utgör en del av dödligheten hos den svenska björnpopulationen.

Regeringen anser att den normala jaktformen för björn bör vara licensjakt. Eftersom björnstammen är känslig för förändringar i dödlighet eller tillväxttakt är det viktigt att jaktuttaget beräknas med bästa tillgängliga data om populationens storlek och tillväxttakt.

Med de bestämmelser som Naturvårdsverket har förordat (se avsnitt 11) kommer licensjakt efter björn för närvarande att kunna beslutas av länsstyrelserna i Dalarnas, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västertbottens och Norrbottens län.

All jakt på björn bör föregås av övningsskytte anpassat för björnjakt. Ingen jägare bör tillåtas delta i jakt på björn utan att först ha övningsskjutit med ett godkänt resultat och därmed också inhämtat tillräcklig kunskap om björnens förhållandevis begränsade träffområde. Jägarorganisationerna bör som en del i det allmänna uppdraget utveckla ett system för övningsskjutning för björn med minimikrav för deltagande i björnjakt som ska kunna tillämpas på landets jakttskyttebanor.

Jakt efter varg

Eftersom åtgärder vidtas i syfte att förbättra vargstammens genetik (se avsnitt 13), finns det ett visst utrymme för en begränsad och strängt kontrollerad licensjakt efter varg utan att möjligheten att ha en gynnsam bevarandestatus försvåras. För att regeringens åtgärder mot en förbättrad genetisk status i vargstammen ska vara framgångsrika, ska licensjakt inte ske efter genetiskt värdefulla vargar och deras avkomma.

Förvaltningen av rovdjur handlar inte enbart om biologiska förutsättningar utan också om människors vilja att acceptera livskraftiga rovdjurstammar. Att vargen återvänt i den svenska faunan är välkommet men har samtidigt medfört att verksamheter som tidigare bedrivits utan att behöva ta hänsyn till vargens förekomst nu måste anpassas för att kunna bedrivas utan att äventyra samexistens mellan människa och varg. Vargstammen bör hållas på en nivå som långsiktigt skapar en större acceptans för vargen i vår fauna. En ökad tolerans av vargens närvaro i lokalsamhället är nödvändig för att uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus för vargstammen. Regeringen anser att antalet individer i den svenska vargstammen bör begränsas under en period fram till dess att utvärderingen om etappmål m.m. är slutförd (se avsnitt 5 och 13).

Alla förvaltningsåtgärder bör följas upp med beståndsinventeringar och registrering av övrig dödlighet så att effekterna analyseras och utvärderas. Genom att återföra erfarenheterna från utvärderingar i en lärande form, s.k. adaptiv förvaltning, skapas bästa förutsättningar att utveckla förvaltningen med hänsyn både till vargstammens behov och behovet att reducera konflikterna mellan människa och varg. Det är angeläget att noga utvärdera vad som händer med attityder, omfattning av den illegala jakten och vargstammens utbredning när olika former av jakt tillåts. Strategier för skydds jakt eller annat jaktuttag bör formuleras mot bakgrund av de kunskaper om invandring, utvandring, reproduktion och dödlighet som finns tillgängliga för populationen. Såväl skydds jakt som framtida licensjakt måste ske under noga reglerade och kontrollerade former.

Inför varje beslut om licensjakt och skydds jakt efter varg måste en bedömning göras om jakten riskerar att påverka bevarandestatusen. Det innebär att det i ett beslut om jakt efter varg måste tas hänsyn till hur många vargar som har dödats tidigare under året. En grundläggande princip för eventuell licensjakt bör vara att den beslutas med hänsyn till genomförd och förmodad framtida skydds jakt.

Det är en stor skillnad mellan skydds jakt och licensjakt när det gäller vilka individer som fälls. Skydds jakt ska riktas till områden med skador och därmed vara skadeförebyggande, medan licensjakt innebär att djur fälls utan koppling till skada. Licensjakt efter varg bör i stället inriktas på områden där individer som har låg genetisk variation förekommer. Li-

censjakt efter varg i ett antal mellansvenska län skulle kunna minska möjligheten till skyddsjakt i mellansvenska vargrevir där skador i form av exempelvis angrepp på hundar och andra tamdjur skett. Det har dock framförts att licensjakt efter varg skulle kunna leda till en större acceptans för arten och den nationella rovdjursförvaltningen. Innan beslut om licensjakt fattas, är det viktigt att göra nödvändiga prioriteringar och överväganden för att tillgodose behovet av skyddsjakt. Det behövs årliga analyser över vargstammens status och tillväxt. Effekterna ur genetisk synvinkel behöver också analyseras. Genetiskt viktiga vargindivider måste undantas från jakt. Det är således viktigt att utvärdera effekterna av en eventuell licensjakt ur såväl biologisk som samhällsvetenskaplig synvinkel. Licensjakt efter varg förutsätter en reproducerande stam (se avsnitt 11). Detta innebär att licensjakt efter varg för närvarande skulle kunna tillåtas i Västra Götalands, Värmlands, Örebro, Dalarnas och Gävleborgs län.

Vargens utsatta genetiska situation ställer särskilda krav på utformningen av jaktområdet vid licensjakt efter varg. Regeringen tar i avsnitt 13 upp frågan om invandring av varg.

Jakttid för jakt efter varg

De norska jakttiderna för varg är 1 oktober–31 mars i merparten av landet medan jakttiderna är begränsade till 1 januari–15 februari i vargförvaltningsområdet i sydöstra Norge. Motsvarande jakttider i Finland är 1 oktober–31 mars i renkötselområdet och 1 november–31 mars utanför renkötselområdet.

Vargens brunst inträffar under februari–mars och störning under parningstiden är förbjuden. Licensjakt på varg bör bedrivas innan februari–mars för att undvika störningar under brunsten. På så vis undviks också en risk för att ledarhanen (alfahanen) i ett etablerat par fälls vid jakt efter det att parning skett, vilket skulle kunna medföra att ledarhonan (alfahonan) tvingas föda upp sin valpkull ensam. Jakt bör inte inledas förrän vid en tidpunkt då årsungar bedöms klara sig utan sina föräldradjur. En möjlig jaktperiod skulle kunna vara 1 december–31 januari. Sveriges lantbruksuniversitet anser dock att jakttiden bör senareläggas till senast mitten av februari eller bedrivas som avlysningsjakt om den sker i december. Det bör vara Naturvårdsverkets uppgift att närmare ange tidsperioder för licensjakt efter varg.

Jakt efter järv

Jakt efter järv bör ske som skyddsjakt efter skadegörande individer eller en grupp skadegörande individer när dessa kan identifieras, eller en begränsad licensjakt i områden med mycket rovdjursskador när de skadegörande individerna inte kan identifieras. Detta förutsätter dock att det inte finns någon annan lämplig lösning och jakten inte förvärrar artens bevarandestatus eller förhindrar återställande av en gynnsam bevarandestatus. Licensernas storlek bör bestämmas med hänsyn bl.a. till hur stor den illegala jakten är på den aktuella arten.

Förvaltningen av järv bör ske enligt samma grundläggande princip som för förvaltningen av varg. Licensjakt efter järv kan på ett negativt sätt

påverka möjligheten att bevilja skyddsjakt i de områden där arten medför stora problem för renskötseln. Licensjakt efter järv riskerar att i högre utsträckning beskatta järvförekomst i de av människan mer tätbefolkade, östliga utkanterna av artens utbredningsområde än i de centrala delarna, som ofta utgörs av avlägsna och väglösa fjällområden. En sådan beskattning kan motverka målsättningen om att järven ska sprida sig jämnare i sitt naturliga utbredningsområde. Det finns därför skäl att beakta dessa omständigheter vid tilldelning av licensjaktkvoter för järv.

Naturvårdsverket har anfört att det inte finns några tydliga fördelar i form av en ökad acceptans eller liknande med att införa licensjakt på arten, utan att det är viktigare att skyddsjakt kan genomföras snabbt och effektivt och med hjälp av länsstyrelserna där det bedöms nödvändigt. Licensjakt efter järv skulle enligt Naturvårdsverkets bedömning för närvarande vara möjlig i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Regeringen anser dock att jakten efter järv i första hand bör bedrivas som skyddsjakt.

Jakttid för jakt efter järv

Jakttiden för järv i Norge är 10 september–15 februari. Ingen jakt efter järv bedrivs i Finland.

Enligt uppgifter från det svenska järvforskningsprojektet har den tidigaste föryngringen av en sändarjärv inom projektet skett under första veckan i februari. Störning under bl.a. uppfödningstid är förbjuden. Enligt Naturvårdsverket bör licensjakt efter järv sluta senast den 15 januari. Naturvårdsverket anser vidare att jakt inte kan inledas förrän vid en tidpunkt då årsungar bedöms klara sig utan sin mamma. Ett möjligt startdatum för licensjakt efter järv skulle kunna vara den 1 november. Naturvårdsverket anser att denna fråga behöver utredas ytterligare. Det bör enligt regeringens uppfattning vara Naturvårdsverkets uppgift att närmare ange tidsperioder för en eventuell licensjakt efter järv.

Jakt efter lodjur

Jakten efter lodjur är för närvarande uppdelad i kvoterad skyddsjakt inom renskötselområdet och licensjakt i län med stabila lodjursstammar utanför renskötselområdet.

Skyddsjakt på lodjur ska vara förbehållen skadegörande individer. Den normala beskattnings- eller jaktformen bör vara en noga reglerad och kontrollerad licensjakt och endast förekomma i de län som har stabila lodjursstammar, dvs. även inom renskötselområdet. Detta innebär att licensjakt efter lodjur för närvarande kan bedrivas i alla län utom Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands och Skåne län. Även lodjursförvaltningen ska bedrivas som adaptiv förvaltning, med bl.a. årlig utvärdering. Licensjakten bör organiseras i enlighet med det som Naturvårdsverket har förordat.

Jakt efter kungsörn

Som framgår av avsnitt 14 anser regeringen att jakt efter kungsörn även fortsättningsvis ska beslutas av Naturvårdsverket.

Åteljakt efter stora rovdjur förekommer inte i Sverige. Jaktformen förekommer vid jakt efter järv i Norge.

Användning av åtel vid jakt är en komplex fråga som bl.a. rör frågor kring risk för att vänja djuren vid mänsklig närvaro, s.k. habituering, och andra arters nyttjande av åteln. Av detta skäl anser Naturvårdsverket att åteljakt vid licensjakt efter varg, björn och järv kräver ytterligare utredningsarbete. Regeringen delar den uppfattningen.

Fällfångst

Det saknas i Sverige tygodkända fällor för jakt efter varg, björn eller järv. Det saknas också erfarenhet från fällfångst av dessa arter i Sverige.

Naturvårdsverket har enligt 15 § jaktförordningen möjlighet att i det enskilda fallet medge tillstånd till användning av fällor. Verket menar att fällfångst av varg eller järv bör utredas närmare innan det kan tillåtas vid eventuell framtida licensjakt efter dessa arter. Regeringen delar den uppfattningen.

17.5 Rätt att ansöka om och överklaga beslut om jakt m.m.

Regeringens bedömning: Endast den som riskerar att drabbas av en skada bör få ansöka om skyddsjakt. Länsstyrelsens och Naturvårdsverkets beslut om skyddsjakt och licensjakt bör få överklagas till en förvaltningsdomstol av den som berörs av beslutet. Naturvårdsverket bör få möjlighet att överklaga länsstyrelsens beslut.

Rovdjursutredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens.

Naturvårdsverkets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har i huvudsak gjort samma bedömning, bl.a. i frågan om att länsstyrelsernas beslut om skyddsjakt bör kunna överklagas i allmänhet. *Länsstyrelserna i Uppsala och Västernorrlands län* samt *Svenska jägareförbundet* har dock med hänsyn till den ökande ärendemängden anfört att beslut inte bör få överklagas. Flera remissinstanser har anfört att beslut om skyddsjakt måste gälla även om de överklagas.

Skälen för regeringens bedömning

Rätt att ansöka om skyddsjakt

Jakt enligt 27 § jaktförordningen beviljas av Naturvårdsverket eller länsstyrelsen efter ansökan. Bestämmelsen anger inte närmare vem som är behörig att ansöka. Regeringen anser att ett klagande behövs och att bara den som riskerar att utsättas för skada ska kunna ansöka om skyddsjakt. Regeringen avser att ändra jaktförordningen i enlighet med detta.

Beslut om jakt efter björn, varg, järv och lodjur enligt 6 § jaktförordningen får enligt 58 § samma förordning inte överklagas. Länsstyrelsens beslut om jakt på enskild individ av björn eller lodjur enligt 27 § andra stycket i samma förordning får överklagas till Naturvårdsverket. Verkets beslut i sådana ärenden får inte överklagas. Naturvårdsverkets beslut om skyddsjakt enligt 27 § jaktförordningen kan enligt 58 § förordningen överklagas till länsrätten med stöd av 22 § förvaltningslagen (1986:223). Det innebär att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått denne emot och beslutet kan överklagas. Förutsättningen är normalt att beslutet antingen påverkar klagandens rättsställning eller berör ett intresse som på något sätt erkänns av rättsordningen.

Den nuvarande ordningen innebär enligt Naturvårdsverket i praktiken att frågan om ett beslut om skyddsjakt i ett enskilt fall är förenligt med regelverket inte prövas. Kretsen av berättigade att ansöka om skyddsjakt är begränsad. Ett beviljande av jakt anses sällan eller aldrig gå någon emot och om ansökan om jakt har avslagits är kretsen taleberättigade liten. I två nyare avgöranden har länsrätten avvisat överklaganden avseende Naturvårdsverkets beslut om skyddsjakt. Det ena beslutet från 2008 tillät inte skyddsjakt på lodjur inom Strömsunds kommun i Jämtlands län. Beslutet överklagades av Strömsunds jaktvårdskrets som yrkade tilldelning för Strömsunds kommun. Länsrätten fann att jaktvårdskretsen inte var berörd av beslutet på ett sådant sätt att jaktvårdskretsen hade rätt att överklaga beslutet. Överklagandet avvisades. Det andra fallet gällde ett beslut av Naturvårdsverket att ge tillstånd till jakt efter högst sex lodjur i vetenskapligt syfte under en viss period. Beslutet överklagades av Svenska rovdjursföreningen och även detta överklagande avvisades med motiveringen att föreningen inte var berörd av beslutet.

Regeringen menar att det är viktigt att såväl verkets som länsstyrelsernas beslut om jakt kan överklagas genom förvaltningsbesvär av den som är berörd av beslutet.

När beslut om jakt i större utsträckning kommer att tas av länsstyrelserna uppkommer också frågan om huruvida Naturvårdsverket, för att tillvarata det allmänna intresset, ska ha möjlighet att överklaga länsstyrelsens beslut. Regeringen anser att det är viktigt att Naturvårdsverket ska kunna ingripa om länsstyrelsernas beslut är felaktigt. Verket bör därför ges rätt att överklaga länsstyrelsens beslut. Även möjligheten för olika organisationer att överklaga beslut har övervägts. Regeringen anser dock att det är tillräckligt om Naturvårdsverket bevakar de allmänna intressena i frågor som rör rovdjursförvaltning och därmed ges möjlighet att överklaga länsstyrelsernas beslut.

17.6 Skyddsjakt på enskilda initiativ

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om rätt att döda rovdjur för att skydda tamdjur bör inte ändras.

Rovdjursutredningens bedömning: Lagstiftningen om rätt att döda rovdjur för att skydda tamdjur bör förenklas genom att ansvarsfrågan enbart regleras genom brottsbalkens bestämmelser om nöd.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat.

Skälen för regeringens bedömning: Bestämmelserna om rätt att döda rovdjur för att skydda tamdjur har ändrats från och med den 1 maj 2009 genom ändringar i jaktförordningen. Den tidsbegränsade förordningen (2007:127) med särskilda bestämmelser om skyddsåtgärder vid rovdjursangrepp har samtidigt upphört att gälla.

Från och med den 1 maj 2009 gäller enligt 28–28 c §§ jaktförordningen att om björn, varg, järv eller lodjur angriper tamdjur, eller om det finns skälig anledning att befara ett sådant angrepp, får åtgärder vidtas för att skrämma bort rovdjuret. Om det inte går att skrämma bort rovdjuret eller om det inte går att avbryta eller avvärja ett angrepp på annat lämpligt sätt, får rovdjuret under vissa förutsättningar dödas för att skydda tamdjuret.

Ett rovdjur får dödas när det angriper och skadar tamdjur, eller om det är uppenbart att ett sådant angrepp är omedelbart förestående. Vidare får rovdjur dödas om det finns skälig anledning att befara ett angrepp på tamdjur, om dödandet sker i omedelbar anslutning till att rovdjuret har angripit och skadat eller dödat tamdjur. Slutligen får ett rovdjur dödas om det befinner sig inom ett inhägnat område som är avsett för skötsel av tamdjur och det finns skälig anledning att befara att rovdjuret där angriper tamdjur. Inom vilthägn och liknande anläggning som har uppförts med tillstånd av länsstyrelsen gäller också att lodjur får dödas för att skydda vilt i hägnet om det finns skälig anledning att befara ett angrepp där.

Rätten att ingripa gäller djurets ägare eller vårdare. Även annan som handlar på uppdrag av ägaren eller vårdaren får ingripa för att skydda en jakthund som används i jaktlag, ett tamdjur som befinner sig inom inhägnat område avsett för skötsel av tamdjuret eller vilt som hålls i vilthägn eller annan liknande anläggning. Skulle uppdrag saknas, får ingripande ändå ske om den som vidtar åtgärden har skälig anledning att anta att ett medgivande skulle ha getts om det funnits möjlighet till det.

Liksom tidigare gäller att åtgärderna får vidtas på annans jaktområde men inte i en nationalpark. Rovdjur som har fällts får inte heller flyttas utan medgivande av polismyndigheten.

Det är Naturvårdsverkets uppgift att fortlöpande bedöma om möjligheten att döda rovdjur med stöd av dessa bestämmelser försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde eller om bestämmelsen annars används i stor omfattning. Om verket bedömer att så är fallet, ska detta genast anmälas till regeringen.

Eftersom det helt nyligen har skett en översyn och ändring av bestämmelserna om rätten till skydds jakt på eget initiativ, ser regeringen ingen anledning att nu genomföra ytterligare ändringar.

17.7 Illegal jakt

Regeringens bedömning: Den illegala jakten bör motverkas genom ökad lokal delaktighet i rovdjursförvaltningen och genom förbättrad information. Regeringen avser att i ett annat sammanhang återkomma till frågan om försök och förberedelse till grovt jaktbrott bör kriminaliseras.

Rovdjursutredningens bedömning: Försök och förberedelse till grovt jaktbrott bör kriminaliseras. I jaktlagen bör det införas en ny 44 a § som genom en hänvisning till 23 kap. brottsbalken kriminaliserar försök och förberedelse till grovt jaktbrott. Jaktbrott som avser stora rovdjur och som begås av ägare eller vårdare av tamdjur i omedelbar anslutning till att tamdjur angrips eller består i överträdelse av villkor för jaktens bedrivande i myndighetsbeslut, bör inte kunna bedömas som grovt jaktbrott, utan som ordinärt jaktbrott. Även överträdelse av villkor för jaktens bedrivande i myndighetsbeslut bör bedömas som ordinärt jaktbrott. Åtal bör kunna underlåtas i dessa situationer om det finns särskilda skäl. Samhällets insatser bör främst inriktas mot en aktiv attitydpåverkan för att tydliggöra att det inte är tillåtet att döda rovdjur och att det handlar om grov brottslighet med ett högt straffvärde.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna, Hovrätten för Övre Norrland, Östersunds tingsrätt, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Sveriges Lantbruksuniversitet och Riksföreningen hänsynsfull jakt* har också gjort bedömningen att försök och förberedelse till grovt jaktbrott bör kriminaliseras. *Årjängs kommun, Malung-Sälens kommun, Jägarnas riksförbund och Svenska jägareförbundet* har inte gjort den bedömningen, främst med hänvisning till bevisproblematiken. *Länsstyrelserna i Skåne, Blekinge, Hallands, Kronobergs, Jönköpings, Kalmar, Östergötlands, Jämtlands och Västerbottens län, Stockholms universitet, Statens veterinärmedicinska anstalt, Svenska naturskyddsföreningen, Riksföreningen Hänsynsfull Jakt* samt *Svenska rovdjursföreningen* har anfört att det saknas belägg för utredningens slutsats att en ökad legal jakt skulle minska den illegala jakten medan *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Svenska jägareförbundet* uttryckligen har uttalat sitt stöd för slutsatsen.

Skälen för regeringens bedömning

Den illegala jakten på rovdjur är enligt Rovdjursutredningen av den omfattningen att den allvarligt hotar fullföljandet av riksdagens beslut om målen för förvaltningen av björn, järv, lodjur, kungsörn och framför allt varg.

Antalet fällande domar för illegal jakt är mycket litet i relation till det antal misstänkta jaktbrott som begås på stora rovdjur. Illegal jakt och illegalt dödande av rovdjur utförs av ett fåtal människor som vanligen redan är kriminellt belastade. Ett stort problem är att allmänheten inte är polisen lika behjälplig med tips och iakttagelser när det gäller illegal jakt på rovdjur som när det gäller annan illegal jakt. För att det ska bli en för-

ändring och fler brottslingar lagförda, fordras ett aktivt arbete för att förändra allmänhetens attityd till dessa brott. Ett viktigt steg är att alla aktörer på området, i synnerhet jägare, renskötare och markägare samt deras organisationer, tydligt markerar sitt avståndstagande till illegal jakt som sådan och till de individer som ägnar sig åt denna brottslighet.

Samhällets insatser bör främst inriktas mot en aktiv attitydpåverkan för att tydliggöra att det inte är tillåtet att döda stora rovdjur och att det handlar om grov brottslighet med ett högt straffvärde. Det är nödvändigt att fler vågar berätta och vittna och att upptäcktsrisken och antalet lagföringar ökar. Ett ökat lokalt deltagande har enligt regeringens uppfattning stor betydelse för acceptansen av rovdjur. I avsnitt 15 tas vidare upp vissa informationsfrågor som har stor betydelse för samexistensen mellan rovdjur och människa.

Det är avgörande för rovdjurspolitikens trovärdighet att ansvariga politiker som står bakom ett beslut också försvarar beslutet. Samhällets signaler blir härigenom tydligare och ger stöd till de motkrafter som inte accepterar den illegala verksamheten, men som i dag inte vågar ge uttryck för sina åsikter. Dessutom får de som utför det praktiska arbetet nationellt, regionalt och lokalt det stöd som krävs för att rovdjurspolitiken ska kunna förverkligas.

I jägarutbildningen bör frågor om illegal jakt särskilt uppmärksammas och betydelsen av att var och en tar avstånd från brottsligheten och dess utövare betonas.

Regeringen delar inte utredningens uppfattning att jaktbrott som begås av ägare eller vårdare av tamdjur vid rovdjursangrepp på tamdjur regelmässigt ska bedömas som ordinärt brott. Frågan om rubricering av brottet bör även fortsättningsvis avgöras av domstolarna med beaktande av samtliga relevanta omständigheter. Detsamma gäller överträdelser av villkor för jaktens bedrivande i myndighetsbeslut.

Försök och förberedelse till grovt jaktbrott

Jakt är att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka, spåra eller förfölja vilt. Jakt är också att göra ingrepp i bon och att ta eller förstöra fåglars ägg. Jaktbrott är att döda fredat vilt när detta inte är tillåtet. Ett jaktbrott kan också bestå i att olovligen jaga på annans jaktområde, att bryta mot reglerna om statens vilt, att använda motordrivna fortskaffningsmedel på ett otillåtet sätt vid jakten eller att använda otillåtna vapen och jaktmedel.

Den grova jaktbrottsligheten med högt straffvärde, dvs. främst den brottslighet som inte innebär överträdelse av skyddsjaksbestämmelserna, är omfattande. Antalet fall som lagförs är däremot mycket litet. Brottsligheten är svår att upptäcka och att utreda. Bevisvärigheterna är mycket stora. Det är enorma arealer som ska övervakas. För att lagföra någon för ett fullbordat jaktbrott krävs i dag i realiteten att gärningspersonen tas på bar gärning.

Så länge försök och förberedelse till jaktbrott inte är kriminaliserat kan polisen bara kontrollera t.ex. jaktstugor, förvaringsställen, bilar, lastutrymmet på en skoter eller skoters släp vid misstanke om ett fullbordat jaktbrott. Polis och åklagare kan i dag tillgripa hemlig teleövervakning endast för att kontrollera teletrafiken vid förundersökning om fullbordat

grovt jaktbrott, men inte på försöks- eller förberedelsestadiet, t.ex. när man har fått kännedom om grupperingar som planerar olaglig jakt på rovdjur. Kriminalisering av försök och förberedelse till grovt jaktbrott kan vara ett värdefullt verktyg i bekämpandet av den illegala jakten. Regeringen avser återkomma till frågan i annat sammanhang.

17.8 Rätt att behålla fällt vilt

Regeringens bedömning: Den som vid tillåten jakt fäller björn och lodjur bör som huvudregel få behålla det fällda viltet. Varg och järv bör kunna återfås av skytten efter ansökan.

Naturvårdsverkets bedömning överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: *Statens veterinärmedicinska anstalt* har anfört att en fälld varg eller järv inte bör få tillfalla skytten vid skydds jakt eftersom hela kroppen är värdefull för att utföra nödvändig dokumentation av rovdjuret.

Skälen för regeringens bedömning: Naturvårdsverket har i sin redovisning påtalat att det har framförts kritik mot att jägarna förväntas genomföra skydds jakt utan ersättning och att det fällda djuret trots detta tillfaller staten. De lokala jägarna lägger vid skydds jakt ned avsevärd tid och arbete på att genomföra jakten. Skydds jakt med stöd av 27 § jaktförordningen sker emellertid efter ansökan av en enskild för att förhindra att skador uppstår på dennes egendom. Någon rätt till ersättning för att genomföra en beviljad skydds jakt finns inte. Däremot kan en myndighet vid beslut om skydds jakt på myndighetens initiativ enligt 7 § jaktlagen besluta att jakten ska ske genom särskilt utsedda jägare. Det kan exempelvis gälla länsstyrelsens fältpersonal.

Enligt 33 § jaktförordningen tillfaller bl.a. björn, varg, järv, lodjur och kungsörn staten, om djuret dödas när det är fredat. Vid tillåten jakt får alltså skytten som huvudregel behålla det fällda viltet, men den myndighet som beslutar om skydds jakt ska i sitt beslut bestämma hur det ska förfaras med dödat djur (27 och 29 §§). Enligt Statens veterinärmedicinska anstalt har varg och järv ett så stort intresse för forskning, förvaltning och övervakning att dessa även fortsättningsvis bör undersökas i orört skick. Skytten bör dock efter ansökan kunna återfå djuret. Regeringen förutsätter att skytten får behålla det fällda viltet, om det inte behövs för forskningen eller om det annars inte finns särskilda skäl för att viltet ska tillfalla staten. Detta bör gälla fälld björn och lodjur. Skytten bör dock alltid vara skyldig att lämna de delar av djurkroppen som kan behövas för provtagning m.m.

I fråga om varg och järv anser regeringen att skytten som huvudregel bör få behålla t.ex. skinnet från det fällda djuret, om djuret har fällts under licens jakt. Förutsättningen är att vederbörliga prover som behövs för forskningsändamål lämnas.

17.9 Översyn av jaktlagstiftningen

Regeringens bedömning: En översyn av jaktlagen genomförs inte nu.

Rovdjursutredningens bedömning: Jaktlagen och jaktförordningen bör ses över i förenklande syfte.

Naturvårdsverkets bedömning: Jaktlagen och jaktförordningen bör ändras, bl.a. så att jaktlagen görs om till en lag om förvaltning av vilt.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser har betonat behovet av en översyn av jaktlagstiftningen. Några remissinstanser har motsatt sig att jaktlagen ersätts med en lag om förvaltning av vilt.

Skälen för regeringens bedömning: Den brist på acceptans för rovdjursförvaltningen som Rovdjursutredningen har kunnat konstatera beror enligt utredningen i hög grad på att styrmedlen inte är tillräckligt tydliga och att möjligheten till överblick är begränsad. Jaktlagstiftningen är otillgänglig.

Jaktlagstiftningen är 20 år gammal och jaktformerna har delvis ändrats. Den nuvarande lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1988. När Sverige blev medlem i EU år 1995 var lagstiftningen fortfarande ganska ny och det gjordes därför ingen total översyn i samband med medlemskapet.

Regeringen konstaterar att det kan finnas ett behov av en översyn av jaktlagen och avser därför att återkomma till denna fråga.

18 Inventeringar

Regeringens bedömning: Naturvårdsverket bör verka för att beståndsovervakningen i Norge, Finland och Sverige samordnas så långt möjligt. Naturvårdsverket bör genom föreskrifter och på annat lämpligt sätt säkerställa hög kvalitet i inventeringarna både inom och utanför renskötselområdet.

Länsstyrelserna bör även i fortsättningen ansvara för de återkommande rovdjursinventeringarna, som bör utgöra underlag för de årliga delegationsbesluten och för övriga beslut om jakt. Samordningen av inventeringsarbetet bör ske i det samverkansråd som finns i varje rovdjursförvaltningsområde. En länsstyrelse inom varje rovdjursförvaltningsområde bör ha ett särskilt ansvar för dokumentation av beståndsuppskattningar och av den jakt som beslutas och genomförs i förvaltningsområdet.

Naturvårdsverket bör se till att beståndsuppskattningar för samtliga aktuella arter sammanställs nationellt, på rovdjursförvaltningsområdesnivå och på regional nivå, i en årlig rapport.

Rovdjursutredningens bedömning: Ett råd för lodjurs- och varginventeringarna utanför renskötselområdet bör etableras med representanter för Viltskadecenter, Naturvårdsverket och de berörda länsstyrelserna. Rådet bör ledas av Viltskadecenter. Ansvar för inventeringar samt re-

dovisning av beståndsuppskattningar till följd av dessa bör vara regionalt. Områdesinventering bör vara huvudmetod för lodjursinventeringen och snoking (att aktivt söka individer, spår och boplatser inom ett område) för varginventeringen. Områdesinventeringar för lodjur bör genomföras vartannat år, om inte snöbrist förhindrar detta. Snoking eller rullande inventering kan användas i förvaltningen under mellanvarande år. I områden med vargbestånd kan inventering med snoking till viss del också samordnas med varginventeringen. Varginventeringen måste genomföras varje år eftersom förändringar i en vargstam kan ske snabbt.

Naturvårdsverkets bedömning: Dagens inventering av rovdjur håller hög internationell kvalitet, men de utvärderingar som skett 2007 av varg- och lodjursinventeringarna och utvärderingen av 2008 års järvinventering pekar på allvarliga brister i framför allt dokumentationen av inventeringsarbetet. För att avhjälpa dessa brister och skapa en mer konsekvent tillämpning av inventeringskriterierna över hela landet är det nödvändigt med en årlig utomstående granskning av inventeringarna av järv och lodjur, liknande den granskning av varginventeringen som i dag genomförs vid Viltskadecenter. Med hänsyn till det som sägs i Europeiska kommissionens riktlinjer om förvaltning av stora rovdjur på populationsnivå (se avsnitt 6.2) framhålls att de stora rovdjurens bevarande ska säkras på populationsnivå genom samordnad förvaltning mellan stater, anser Naturvårdsverket att en naturlig målsättning för ett vidareutvecklat samarbete innebär harmoniserade kriterier för beståndsövervakning och en gemensam årlig formaliserad rapportering av övervakningen, liknande dagens gemensamma rapportering för varg.

Remissinstanserna: Flertalet länsstyrelser har anfört att den operativa ledningen för inventeringsarbetet även fortsättningsvis bör ligga på länsstyrelsen samt att ett råd för lodjurs- och varginventeringarna bör inrättas och benämnas Samverkansgrupp för lodjurs- och varginventeringar. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* har anfört att representation från län som omfattas av renskötsel bör ingå i ett råd för lodjurs- och varginventeringar. *Naturvårdsverket* har ställt sig tveksamt till att i ett formellt råd för lodjurs- och varginventeringar formalisera nuvarande årliga samordningsmöten som sker såväl inom som utanför renskötselområdet. *Jokkmokks kommun* har anfört att varken örn- eller björnstammarna inventeras i Norrbottens län. Kommunens uppfattning är att det är nödvändigt att analyser bygger på inventeringsresultat av alla rovdjursarter för att slutsatserna av analyserna ska anses vara trovärdiga. *Svenska samernas riksförbund* och *Viltskadecenter* har anfört att rennäringens förutsättningar behandlas mycket ytligt utan analys av metodik, organisation och finansiering av rovdjursinventeringarna i renskötselområdet. Svenska samernas riksförbund har anfört att inventeringsarbetet inom renskötselområdet måste utvecklas och förbättras.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen gör liksom Naturvårdsverket bedömningen att den inventering av stora rovdjur som utförs i Sverige har hög kvalitet men att kvaliteten fortsatt bör förbättras ytterligare.

Naturvårdsverket är ansvarig myndighet för viltförvaltningen och har föreskrifträtt i fråga om metodiken för beståndsuppskattning av stora rovdjur. Den primära målsättningen för beståndsuppskattningarna är att fastställa antalet årliga föryngringar av varje art. För varg tillkommer dessutom antal familjegrupper (flockar), antal revirmarkerande par samt antal övriga stationära vargar. Fastställandet av antalet föryngringar sker med olika metoder, företrädesvis områdesinventering och snoking. Områdesinventering är en yttäckande inventering på nysnö där ett område finkammas under en kort tidsrymd medan snoking är en metod där information om förekomster och föryngringar av stora rovdjur samlas in under hela säsongen för snöspårning. Varg inventeras företrädesvis med snokingmetoden, vilket innebär att inventering av varg är en mer eller mindre kontinuerlig process under perioden oktober–mars.

Länsstyrelserna har det operativa ansvaret för att inventeringarna utförs i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrifter. De årliga inventeringarna av stora rovdjur ingår i länsstyrelsernas regionala förvaltningsansvar och utgör bl.a. underlag för uppföljning av mål för rovdjursstammarnas status och utveckling, underlag för uppföljning av effekterna av vidtagna skadeförebyggande åtgärder, underlag för planering av framtida skadeförebyggande åtgärder och underlag för Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om jakt efter rovdjur.

De beståndsuppskattningar som blir resultaten av inventeringarna sammanställs för varje län av länsstyrelserna och rapporteras till Naturvårdsverket och Sametinget.

Utanför renskötseområdet sker inventeringarna sedan 1993 med hjälp av Svenska jägareförbundets medlemmar och ideella organisationer. Inom renskötseområdet utförs inventeringsarbetet gemensamt av länsstyrelserna och samebyarna. Inventeringsresultaten ligger till grund för Sametingets beslut om fördelning av ersättning för rovdjursförekomst i samebyarna. Det är därmed av särskilt stor betydelse att inventeringarna av stora rovdjur inom renskötseområdet håller hög kvalitet.

Lokal förankring

Dagens rovdjursförvaltning innebär möjligheter till olika slags delaktighet. Tiotusentals människor har under de senaste åren deltagit i rovdjursförvaltningen genom att inventera, jaga rovdjur vid såväl licens- som skydds jakt och delta vid möten med representanter för ansvariga myndigheter. Regeringen anser att inventeringsverksamheten hyser goda möjligheter att skapa delaktighet och dialog med intresserade aktörer. Inventeringarna utgör en viktig kontaktyta mellan myndighet och lokalbefolkning som kan bidra till ökad acceptans för förvaltande myndigheter och därmed rovdjurspolitiken i stort. Ett system där fler kan delta aktivt i inventeringsarbetet och få insyn i förvaltningen kan ge förvaltningen ökad legitimitet. Dessutom kan det bidra till att trovärdigheten ökar för de resultat som kommer fram av inventeringarna.

Regeringen vill framhålla vikten av dagens gemensamma inventeringsarbete i renskötseområdet och betona att en kontinuerlig vidareutveckling av samarbetet är en viktig faktor för en framgångsrik framtida rov-

djursförvaltning i renskötseområdet och för fortsatt dialog mellan myndigheter och samebyar.

Samarbetet kring rovdjursinventeringen med Svenska Jägareförbundet är ännu i en uppbyggnadsfas. Det ramavtal som ingicks mellan Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet 2006 medför att det skapas förutsättningar för ett bättre samarbete mellan den statliga rovdjursförvaltningen och jägarorganisationerna.

Regeringen anser att det är av stor betydelse att allmänheten, där det är möjligt med hänsyn till arternas skyddsbehov, får tillgång till färsk uppgifter om rovdjursförekomst och inträffade skador. Tillgången till information bör kunna uppnås genom en offentlig del i inventeringsdatabasen Rovdjursforum eller motsvarande databas, se avsnitt 15.

Inte alla inventeringsmetoder för rovdjur lämpar sig för lokal delaktighet, bl.a. eftersom vissa inventeringar rör uppgifter som omfattas av sekretess.

Vikten av lokal delaktighet har tagits upp av Rovdjursutredningen när det gäller såväl val av områdesinventering som metod för inventering samt när det gäller inrättandet av lokala rovdjursgrupper. Det bör vara varje länsstyrelses uppgift att bedöma behovet av inrättandet av lokala rovdjursgrupper i syfte att stärka den lokala delaktigheten.

Renskötseområdet

Rovdjursutredningen har föreslagit ett flertal åtgärder i fråga om inventering av stora rovdjur utanför renskötseområdet. Däremot finns inga konkreta förslag om inventering inom renskötseområdet. Regeringen finner det angeläget att koordinering och granskning av inventering sker i minst lika hög grad inom renskötseområdet som utanför. Naturvårdsverket och Sametinget bör samverka för att säkerställa att de inventeringar som utförs inom renskötseområdet sker i enlighet med gällande föreskrifter och att tillbörlig kvalitetssäkring säkerställs. Föreskrifterna bör vid behov ses över. Sametinget ansvarar för att de utbetalningar som görs sker i enlighet med gällande bestämmelser.

Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för rennäringen så att toleransen för rovdjuren ökar och samexistensen mellan människor och rovdjur underlättas. Tillförlitliga inventeringar, vilka sker i samarbete mellan länsstyrelsen och samebyarna, ger god kännedom om den samlade rovdjursförekomsten i samebyarna. Kunskapen från inventeringarna används i dag som underlag för beslut om jakt. Riktlinjerna för beslut om jakt är dock oklara och den osäkerhet som finns inför beslut om skyddsjakt skapar frustration för näringsidkarna. Enligt regeringens uppfattning kan inventeringarna ytterligare stärka förutsebarheten i rovdjurspolitiken om ett tak för förekomst av rovdjur inom olika delar av renskötseområdet formuleras. Utarbetandet av sådana toleransnivåer inom renskötseområdet är mycket viktiga för att skapa acceptans för såväl rovdjuren som den förda rovdjurspolitiken. Arbetet bör därför påbörjas inom kort.

Samverkansrådets arbete med lodjurs- och varginventering

Enligt Rovdjursutredningen skulle inrättandet av ett särskilt råd för lodjurs- och varginventeringar utanför renskötseområdet bl.a. öka möjligheten att göra strategiska bedömningar för inventeringsarbetet. Reger-

ingen delar utredningens syn att en ökad samordning mellan län, särskilt sådana län som delar föryngringar av lodjur och varg, kan vara gynnsam. Regeringen menar dock att samordningen bör ske inom Rovdjursförvaltningsområdets samverkansråd och inte genom ett särskilt råd för lo- och varginventeringar. Inom samverkansråden bör strategiska bedömningar och ambitionsnivåer för varje års inventering anges i adaptiv form med utgångspunkt från föregående års inventeringar. Prognoser kring förväntat resultat från kommande års inventeringar bör värderas av samverkansrådet, som även bör medverka i en koordinering av inventeringsinsatserna i syfte att stärka samarbetet över länsgränserna.

Antalet tjänstemän som deltar aktivt i inventeringsarbetet bör hållas nere i syfte att bl. a. samla kompetensen hos färre människor. Det förenklingarna också fortbildnings- och informationsinsatser.

Det är av avgörande betydelse att inventeringsresultaten är direkt jämförbara mellan olika län och år, eftersom inventeringsresultaten ligger till grund för mycket viktiga förvaltningsbeslut. Naturvårdsverket bör genom föreskriftsarbete och på annat lämpligt sätt se till att de övergripande förutsättningarna för inventeringsarbetets kvalitet bibehålls och förstärks.

Utomstående granskning

Enligt Naturvårdsverket bör – i syfte bl.a. att skapa en mer konsekvent tillämpning av inventeringskriterierna över hela landet – en årlig utomstående granskning av inventeringarna av järv och lodjur genomföras, liknande den granskning av varginventeringen som i dag genomförs vid Viltskadecenter. Enligt verket bör granskningen resultera i en kontinuerlig förbättringsdialog med länsstyrelsernas inventeringsansvariga och mynna ut i årliga nationella inventeringsrapporter som fastställs av verket. Regeringen delar verkets syn att kvaliteten i inventeringsarbetet är viktig och bör säkerställas, men anser att verket bör föreslå formerna för en sådan utomstående granskning av inventeringarna av järv och lodjur.

Samordning med grannländer

Redan i dag är det möjligt att förvalta rovdjurspopulationerna på populationsnivå i enlighet med Europeiska kommissionens riktlinjer, se avsnitt 6.2. I syfte att stärka förvaltningen på populationsnivå krävs bl.a. att de skandinaviska ländernas inventeringsmetoder stämmer överens med varandra, att de kvalitetssäkras samt att resultaten dokumenteras på ett tillförlitligt sätt. Naturvårdsverket bör ha uppgiften att arbeta för en ökad samordning av beståndsuppskattningar mellan Sverige, Norge och Finland. Svårigheterna för finska vargar att nå Sverige kan lämpligen hanteras i ett sådant sammanhang

Mot bakgrund av den ökande samordningen mellan Sverige, Norge och Finland blir Naturvårdsverkets roll i styrningen av det nationella inventeringsarbetet särskilt viktig. För att underlätta Naturvårdsverkets roll bör en länsstyrelse inom varje rovdjursförvaltningsområde ges huvudansvar för dokumentation av beståndsuppskattningar, jakt och beslut om jakt som görs i området.

Enligt Rovdjursutredningen bör områdesinventering bli huvudmetod för lodjursinventeringen. Ett fåtal remissinstanser anser i stället att simultan områdesinventering bör vara huvudmetod i områden med täta lodjursstammar. Regeringen anser att det bör överlåtas åt Naturvårdsverket att i föreskrifter fastställa den mest lämpade metoden för lodjurs- och varginventering. Likriktning av inventeringsmetoder över landet bör prioriteras och det bör inte vara möjligt för något län att använda en olämplig metod eller utföra inventeringen i otillräcklig omfattning av ekonomiska skäl. Otillräcklig inventering är så allvarlig att det bör övervägas om tilldelning av stora rovdjur för jakt överhuvudtaget ska kunna ske i ett sådant län påföljande år.

Årlig rapportering av rovdjursförekomst

Enligt Rovdjursutredningen är det nödvändigt att rapporteringen av inventeringsresultatet fastställs på den regionala nivå som även har förvaltningsansvaret. Regeringen delar utredningens synpunkt att inventeringarna bör rapporteras länsvis. Därutöver har det stor betydelse att resultaten även sammanställs på nationell nivå samt för rovdjursförvaltningsområdena var för sig och att särskild hänsyn tas för att särskilja revir som delas av två eller fler län. Naturvårdsverket bör ansvara för att sådana redovisningar av beståndsuppskattningar sammanställas årligen i en nationell rapport.

19 Forskning

Regeringens bedömning: Ersättningssystemet för rovdjursrivna renar bör vara baserat på aktuell kunskap om rovdjurens antal och dess faktiska predation på ren. En djupgående studie av rovdjurens predation på ren bör därför genomföras. En sådan studie har också betydelse för att ge djupare förståelse för rovdjurspolitiken. Sametinget bör ges i uppdrag att i samverkan med Naturvårdverket och Viltskadecenter, samordna en sådan studie.

Rovdjursutredningens bedömning: Inslaget av samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning kring rovdjuren bör ges en högre prioritet. Särskilda initiativinsatser av forskningsfinansiärer bör göras för att stimulera projekt- och programansökningar. De stora forskningsprogrammen för artstudier bör fortsätta. För den fortsatta finansieringen bör en förstärkning genom forskningsmedel från EU eftersträvas. Något eller flera utomnordiska länder bör involveras i programmen. Forskningen kring effektiva inventeringsmetoder bör fördjupas. Ett program för predationsstudier på ren och andra effekter av rovdjursförekomst på rennäringen bör etableras under ledning av Naturvårdsverket. Särskilda medel för programmet bör avsättas under en fyraårsperiod. Studien bör finansieras genom 10 miljoner kronor från anslaget för biologisk mångfald. Medfinansiering bör sökas från EU.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har önskat att interaktioner rovdjur–bytesdjur utreds ytterligare. *Viltskadecenter* och *Svenska Samernas Riksförbund* har anfört att det är angeläget att höja ersättningen inom renskötselområdet redan nu. Enligt *Naturvårdsverket* är det önskvärt att Viltskadecenters kompetens kan nyttjas till insatser i renskötselområdet. Enligt verket bör Sametinget vara den myndighet som ger Viltskadecenter uppdrag i renskötselområdet och som finansierar sådana uppdrag eftersom Sametinget har ansvar för ersättningar och förebyggande åtgärder i renskötselområdet. Flertalet *länsstyrelser* har anslutit sig till utredningens bedömning i fråga om forskning och forskningsfinansiering samt att forskning bör inriktas mot att finna effektiva inventeringsmetoder på barmark. *Naturvårdsverket* har anfört att forskningen bör utveckla en kostnadseffektiv metod och verktyg för att länsstyrelserna själva ska kunna hantera spillningsinventeringarna av björn samt de nödvändiga bearbetningar och beräkningar som är sammankopplade med populationsuppskattningar. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* har inte delat bedömningen om en fyraårig studie om rovdjuren i renskötselområdet medan *Statens fastighetsverk* har anfört att det är angeläget att aktuell kunskap om predation på ren från olika rovdjur tas fram. *Svenska samernas riksförbund* har uppskattat predationen av rovdjur till lågt räknat om cirka 40 000–45 000 dödade renar per år snarare än det lägre antal som utredningen har uppskattat predationen till.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen har i den forskningspolitiska propositionen (prop. 2008/09:50) identifierat ett kunskapsbehov om förvaltningen av rovdjur i renskötselområdet. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) beslutar och utlyser medel för forskning om effekter på naturresurser, ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Formas prioriterar forskning om ändrade förutsättningar för rennäringen i form av klimatförändringar, biologiska faktorer samt ökat yttre tryck från turism och andra näringar.

Även Naturvårdsverket ger bidrag till forskning med medel ur Viltvårdsfonden. Verket har i sitt ramprogram för viltforskning för 2009–2014 särskilt prioriterat forskning inom områdena ”Landskap i förändring – effekter på och av vilt i ett systemanalytiskt perspektiv”, ”Viltet, jakten och samhället”, ”Biologiska effekter av jakt och viltförvaltning” samt ”De stora rovdjuren, bytesdjuren och samhället”. När det gäller de stora rovdjuren betraktas som särskilt intressant att studera interaktioner mellan rovdjur–bytesdjur, i områden där flera arter av stora rovdjur förekommer samtidigt. Vidare har verket pekat på behovet av samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning associerad till rovdjuren.

Klimatförändringar och ökad konkurrens om markutnyttjandet i fjällvärlden är faktorer som ter sig oroande för framtida rennäringens företag. Förekomst av stora rovdjur är en annan. Regeringen, som anser att det är viktigt att slå vakt om rennäringens möjligheter, gör bedömningen att det är av avgörande betydelse dels för rovdjursacceptansen, dels för förtroendet för den förda rovdjurspolitiken att de ersättningar för rovdjursrivna renar som staten betalar ut motsvarar rennäringens faktiska förluster till följd av rovdjursangrepp. De kvalitativa studier som utfördes på lodjurs och järvs predation på ren i Naturvårdsverkets regi under 1980-talet ligger till grund för det ersättningssystem som gäller i dag. Avsevärt tätare rovdjursstammar i kombination med en snabb teknikutveckling gör det

relevant att genomföra en ny djupgående studie av rovdjurens faktiska predation på ren i syfte att säkerställa relevanta ersättningsnivåer till rennäringen. Det faktum att ren utgör huvudföda för de stora rovdjuren i renskötselånen placerar rennäringen i en särställning i rovdjurs-sammanhang. Ingen annan näring är därför i tillnärmelsevis lika hög grad beroende av en aktuell bedömning av rovdjurens faktiska uttag. Sametinget bör därför ges i uppdrag att i samverkan med Naturvårdverket och Viltskadecenter, samordna en samlad studie av rovdjurens predation på ren inom renskötselområdet.

Viss forskning inom det aktuella området pågår. Sveriges lantbruksuniversitet har regeringens uppdrag att utveckla förebyggande åtgärder i renskötselområdet samt, om det bedöms som relevant, studera varg, björn eller örns predation på ren. En större studie av björnens predation på ren är påbörjad inom ramarna för det regeringsuppdraget.

Regeringen delar utredningens uppfattning att det är angeläget att samhälls- och beteendevetenskaplig forskning integreras i den traditionellt naturvetenskapligt baserade rovdjursforskningen. Det är betydelsefullt att försöka hitta vägar som ger medborgare ökade möjligheter att kunna föra en dialog med myndigheter om hur rovdjuren påverkar deras vardag. Med beaktande av utvecklingen av rovdjursstammarna bör en utvecklad dialog mellan myndighet och medborgare etableras. Forskning inom området behövs bl.a. för att ge vägledning om hur en sådan konstruktiv dialog ska kunna utformas.

Naturvårdsverket har i sitt remissvar anfört att forskningen bör utveckla en kostnadseffektiv metod och verktyg för att länsstyrelserna själva ska kunna hantera spillningsinventeringar av björn samt nödvändiga bearbetningar och beräkningar som är sammankopplade med populationsuppskattningar. I Viltskadecenters regi har en sådan forskning påbörjats under 2009 på uppdrag av regeringen. Viltskadecenter ska genom litteraturstudier, forskning och utveckling ta fram metoder för att möjliggöra inventering av varg på barmark. I studien ingår ett väsentligt utökad arbete med DNA-analyser samt utveckling av sådana analyser. Arbetet med att utarbeta metoder för utökad inventering av varg på barmark ska ske i samråd med Naturvårdsverket. Uppdraget ska redovisas under 2010.

Forskning är en mycket kostsam verksamhet. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att större ansträngningar än i dag bör göras för att få del av de medel som är anslagna inom EU för arbetet med biologisk mångfald. Det är angeläget att Naturvårdsverket vidtar de åtgärder som behövs för att svensk viltforskning ska få del av den delfinansiering som EU erbjuder.

20 Konsekvenser

En utvecklad rovdjurspolitik medför konsekvenser för många aktörer i samhället. Det övergripande syftet med denna proposition, är att Sverige ska ha livskraftiga stammar av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn samt att respektive art ska finnas inom sitt naturliga utbredningsområde och i samexistens med människan.

Nedan följer ett övergripande resonemang om de konsekvenser propositionen förslag kan komma att få. Konsekvenser av specifika åtgärder redovisas i övrigt i respektive avsnitt.

Konsekvenser för näringsliv

Tillväxten, särskilt av varg, har i synnerhet inneburit problem för tamdjursägare i mellersta Sverige där det är tätast mellan vargreviren. Även jägarkåren och företag som driver upplevelsebaserad rovdjursturism påverkas på olika sätt av rovdjursförekomst. Rennäringen är särskilt utsatt liksom extensiv hållning av tamdjur. Genom en jämnare spridning av rovdjuren, en utökad regional förvaltning, utökade skyddsåtgärder, adaptiv förvaltning av rovdjursstammarna samt genom att rovdjursförekomsten inom renskötselområdet begränsas kan dessa konflikter komma att minska. Det kommer att leda till förbättrade förutsättningar för dessa näringar. De nya viltförvaltningsdelegationerna kommer att öka det berörda näringslivets möjlighet till delaktighet i rovdjursförvaltningen.

En accepterad utvecklad rovdjursförvaltning förväntas gynna det aktiva friluftslivet och de aktörer inom näringslivet som berörs. Exempelvis turismnäringen kan gynnas av det attraktionsvärde som väl förvaltade och livskraftiga stammar av rovdjur bedöms ha. En utvecklad rovdjursförvaltning förväntas minska konflikterna mellan jaktintresset och rovdjuren och därmed gynna de många olika aktörer som finns kring jaktintresset. Det är dock viktigt att påpeka att förebyggande åtgärder och en adaptiv förvaltning av rovdjuren, inte helt kan eliminera konflikterna mellan rovdjur och människa.

Konsekvenser för kommuner och hushåll

Hushållen och kommunerna förväntas inte påverkas direkt av de insatser som presenteras i denna proposition. På ett mer generellt plan kommer dock allmänheten att påverkas, särskilt i områden med stora rovdjurspopulationer. En utvecklad rovdjurspolitik avser att förändra den lokala och regionala rovdjurskoncentrationen i syfte att minska konflikterna i samhället, vilket kommer att kräva insatser även från allmänheten. Ett utökat regionalt ansvar, bl.a. genom införande av viltförvaltningsdelegation, utökad tillgång till information om rovdjursfrågor m.m., innebär att den lokala delaktigheten stärks. Ökad delaktighet kan ge större acceptans för rovdjuren, särskilt i de rovdjurstäta områdena, och kan i sin tur minska andra problem som illegal jakt m.m.

Intresset för rovdjursfrågorna är stort bland allmänheten. Värdet av att ha livskraftiga rovdjursstammar är viktig för de flesta människor. Flera av åtgärderna kommer att leda till att rovdjurspolitiken blir mer uppmärksammas och att människor upplever att det vidtas åtgärder för att förbättra situationen.

Konsekvenser för myndigheter

Det är främst länsstyrelsernas och Naturvårdsverkets arbete som kommer att behöva förändras till följd av förslagen i denna proposition, och det kommer i vissa fall även att innebära utökade arbetsuppgifter. Arbetet med ett utökat regionalt ansvar kommer att ske adaptivt och stegvis och

konsekvenserna kan därför komma att förändras i och med att den regionala förvaltningen utvecklas. De tre förvaltningsområdena bör underlätta samverkan med Sametinget samt även samverkan mellan länsstyrelserna inbördes.

Även arbetet med särskilda informationsinsatser kommer att kräva ytterligare resurser. Naturvårdsverket får tills vidare även fortsättningsvis genom anslaget för åtgärder för biologisk mångfald, 1:3 under utgiftsområde 20, avsätta medel för särskilda informationsinsatser under 2009 och 2010 med anledning av en utvecklad rovdjursförvaltning. Vidare bör verket även inom ramen för anslaget fördela medel efter ansökan från olika aktörer och organisationer.

Naturvårdsverket får två regeringsuppdrag, Sametinget två, Skogsstyrelsen ett och Jordbruksverket ett till följd av det som presenteras i denna proposition.

Förslaget att länsstyrelsens och Naturvårdsverkets beslut om skyddsjakt och licensjakt får överklagas till förvaltningsdomstol kan komma att innebära en något ökad arbetsbelastning för domstolarna. Antalet mål kan dock antas vara få. Det är sannolikt att antalet beslut som överklagas kommer att minska i och med att praxis utformas.

Statsfinansiella konsekvenser

Av Naturvårdsverkets utredning framgår att länsstyrelserna ser ett behov av ökade resurser som uppgår till cirka 16 miljoner kronor per år till följd av en regionaliserad förvaltning. Vidare bedömer Rovdjursutredningen att de tre informationscentrumen behöver en grundfinansiering med 8 miljoner kronor per år. Kostnaderna för informationscentrumen avses täckas med anslaget för åtgärder för biologisk mångfald 1:3 under utgiftsområde 20. I budgetpropositionen för 2009 anges att fr.o.m. 2009 får länsstyrelserna under tre år extra medel från anslaget för åtgärder för biologisk mångfald 1:3, sammanlagt 24 miljoner kronor, för kompetenshöjande åtgärder till följd av en regionaliserad förvaltning. Därutöver kommer fyra miljoner kronor per år att fördelas till länsstyrelserna från anslag 1:3 under utgiftsområde 20 för kostnader för regional förvaltning av rovdjuren. Övriga kostnader för länsstyrelsernas verksamhet bedöms kunna finansieras inom den befintliga ramen för länsstyrelsens förvaltningsanslag. De kostnader som Naturvårdsverket hittills har haft för informationsverksamhet kommer att öka med 1–2 miljoner kronor initialt i samband med att regionaliseringen av förvaltningen genomförs, vilket finansieras inom den befintliga ramen för Naturvårdsverkets sakanlag. Därefter bedöms kostnaderna ligga på samma nivå som i dag.

Konsekvenser för miljö kvalitetsmålen

Förslaget om en utvecklad rovdjurspolitik bedöms ge positiva effekter för miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv* (främst delmål 1 och 2), *Storslagen fjällmiljö* (delmål 4) och *Ett rikt odlingslandskap* (delmål 2).

Ett större antal av de åtgärder som aviseras i propositionen förväntas ge betydande positiva miljöeffekter och därmed öka möjligheten att nå såväl de beslutade delmålen som miljö kvalitetsmålen. Åtgärderna kommer även att underlätta genomförandet av EG-lagstiftningen och uppfyllandet av Sveriges internationella åtaganden på området.

21 Författningskommentar

I 39 § jaktlagen finns bestämmelser om länsvisa viltvårdsnämnder med uppgift att vara länsstyrelsens rådgivande organ i fråga om viltvården. Paragrafen upphävs med anledning av att viltvårdsnämndernas arbetsuppgifter upphör och ersätts av viltförvaltningsdelegationer vars sammansättning och arbetsuppgifter regleras i en förordning (se avsnitt 11.2).

Remissinstanserna – Rovdjursutredningens slutbetänkande

Riksrevisionen, Hovrätten för övre Norrland, Östersunds tingsrätt, Kamrarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholms län, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Statens fastighetsverk, Statskontoret, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen Kalmar län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Stockholms universitet, Uppsala universitet, Lunds tekniska universitet, Statens jordbruksverk, Sveriges veterinärmedicinska anstalt, Sametinget, SLU/Art-databanken, Centrum för biologisk mångfald, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Sveaskog, Naturhistoriska riksmuseet, Attje, svenskt fjäll och samemuseum, Ovanåkers kommun, Dals-Eds kommun, Arvika kommun, Årjängs kommun, Malung-Sälens kommun, Mora kommun, Vansbro kommun, Rättviks kommun, Ånge Kommun, Härjedalens kommun, Strömsunds kommun, Lycksele kommun, Arjeplogs kommun, Arvidsjaur kommun, Jokkmokks kommun, Sveriges hembygdsförbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska samernas riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Skogsindustrierna, Svenska Turistföreningen, Djurens rätt, Gävleborgs fåbodförening, Riksföreningen hänsynsfull jakt, Stiftelsen rovdjurscentret de 5 stora, Svenska kennelklubben, Svenska rovdjursföreningen, Svenska ekoturismföreningen, Sveriges biodlare riksförbund, Sveriges jordägareförbund, Viltskadecenter, Världsnaturfonden.

Remissinstanserna – Naturvårdsverkets tre regeringsuppdrag

Prop. 2008/09:210
Bilaga 2

Hovrätten i Övre Norrland, Östersunds tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholms län, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Statens fastighetsverk, Statskontoret, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Brottsförebyggande rådet, Stockholms universitet, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Sametinget, Sveriges lantbruksuniversitet, ArtDatabanken, Centrum för biologisk mångfald, Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald, Skogsstyrelsen, Sveaskog förvaltnings AB, Naturhistoriska riksmuseet, Stiftelsen Ajtte, svenskt fjäll- och samemuseum, Sveriges hembygdsförbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska samernas riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Förbundet Sveriges småbrukare, Föreningen Sveriges skogsindustrier, Bergvik Skog AB, Holmen Skog AB, Svenska turistföreningen, Djurens rätt, Fåravelsförbundet, Gävleborgs fåbodförening, HundCampus, Renägarförbundet, Riksföreningen hänsynsfull jakt, Rovdjurscentret de 5 stora, Rovdjurscentrum i Orsa, Skandinaviska björnprojektet, Svenska djurparksföreningen, Svenska fåbodbrukarföreningen, Svenska kennelklubben, Svenska rovdjursföreningen, Svenskt friluftsliv, Svenska ekoturismföreningen, Sveriges biodlares riksförbund, Sveriges jordägareförbund, Sveriges ornitologiska förening, Viltskadecenter, Världsnaturfonden.

Miljödepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 maj 2009

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Borg, Malmström, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors.

Föredragande: Carlgren

Regeringen beslutar proposition 2008/09:210 En ny rovdjursförvaltning